

SAIMAAN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta
sosiaalialan koulutusohjelma

Nina Intke ja Paula Päivärinta

MUSIIKIN KÄYTTÖ 5-9 VUOTIAIDEN KEHITYSVAMMAISTEN LASTEN OPETUKSESSA

TIIVISTELMÄ

Nina Intke

Paula Päivärinta

Musiikin käyttö 5-9- vuotiaiden kehitysvammaisten lasten opetuksessa, 48 sivua, 4 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu, Lappeenranta

Sosiaali- ja terveysala, Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö, 2010

Ohjaajat: yliopettaja Tuija Nummela, Saimaan ammattikorkeakoulu

erityisluokanopettaja Katarina Turkki, Voisalmen koulun harjaantumisopetus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, minkälaisia menetelmiä ja musiikin elementtejä kehitysvammaisten lasten musiikin opetuksessa voidaan käyttää. Opinnäytetyö on toteutettu toiminnallisena. Selvitystehtävinä siinä olivat musiikkituokioiden järjestäminen ja kuvaaminen, palautteen kerääminen ja musiikkituokioiden sisällön analysointi palautteen avulla. Lisäksi kirjallisuuden avulla on kuvattu kehitysvammaisuutta, kehitysvammaisen lapsen opetusta ja palvelujärjestelmää sekä musiikkikasvatusta.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus on järjestetty pitämällä 10 musiikkituokiota 5-9- vuotiaille kehitysvammaisille lapsille. Aineisto on kerätty haastattelemalla koulun henkilökuntaa ryhmähaastattelulla. Haastateltavia työntekijöitä oli neljä ja he olivat mukana jokaisella musiikkikerralla.

Haastatellut työntekijät antoivat hyvää palautetta siitä, millaisia menetelmiä voidaan soveltaa musiikin opetukseen harjaantumisopetuksessa. Haastattelussa tärkeiksi asioiksi nousivat etukäteen suunnittelu, selkeä alku ja loppu sekä selkeä runko. Nämä asiat auttavat haastateltavien mukaan kehitysvammaista lasta hahmottamaan musiikkihetken kulun. Aineiston perusteella opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa käytetyt musiikilliset menetelmät ovat käytettävissä kehitysvammaisten lasten opetukseen, mutta niitä pitää kehittää edelleen.

avainsanat: kehitysvammaisuus, kehitysvammainen lapsi, kehitysvammaisen lapsen opetus, musiikkikasvatus

ABSTRACT

Nina Intke

Paula Päivärinta

Using music with intellectually disabled children's education, 48 pages, 4 attachments

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Health Care and Social Services

Degree Program in Social Services

Bachelor's thesis, 2010

Instructors: Senior Lecture Tuija Nummela, special education teacher Katarina Turkki

Our study aims to determine what kind of methods and music elements of mentally disabled children's music teaching can be used. Our thesis is a study and carried out functional. The tasks in this thesis were the music sessions implementation and characterization, collecting feedback of the sessions, and music content analysis of feedback. In addition, we looked through the literature of development disability, a mentally handicapped child's education and service system as well as music education.

The thesis was organized as functional and we held 10 music lessons for mentally disabled children aged from five to nine . We used the autumns 2009 project studies to keep the music lessons. To examine our set of research tasks we interviewed four members of school employees as group. They were accompanied by our music lessons every time. We put together a questionnaire concerning the methods and themes of which we had used during the lessons.

The employees we interviewed gave us good feedback on what kind of methods can be applied to music teaching in mentally disabled children's education. As we analyzed the feedback we became to know that important things in our lessons were the advance planning, clear beginning and end, and a clear frame. According to the interviewees these things help the mentally handicapped children to understand the music lessons ride. Also we found out that our methods were not useful in that form and they would need to be developed if taken in use.

keywords: mental disability, mentally disabled child, a mentally disabled child's education, music education

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 KEHITYSVAMMAISUUS	7
2.1 Kehitysvammaisuuden määrittelyä	7
2.2 Kehitysvammaisuuden asteet	8
3 KEHITYSVAMMAINEN LAPSI	11
3.1 Kehitysvammaisen lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen	11
3.2 Kehitysvammaisen lapsen opetus	12
3.3 Kehitysvammainen lapsi oppijana	15
4 KEHITYSVAMMAISTEN LASTEN PALVELUT LAPPEENRANNASSA	16
5 MUSIIKKIKASVATUS	19
5.1 Musiikilliset työtavat ja toiminnan suunnittelu	22
5.2 Musiikkikasvatus harjaantumisopetuksessa	24
6 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	26
6.1 Opinnäytetyön tavoitteet	26
6.2 Opinnäytetyön selvitystehtävät	27
6.3 Opinnäytetyön toteuttaminen	27
6.4 Toimintaan osallistujat ja toiminnan käynnistäminen	28
6.5 Aineiston keruu	31
7 MUSIIKKITUOKIOT VOISALMEN KOULUN HARJAANTUMISOPETUKSESSA	33
7.1 Musiikkituokiot	33
7.2 Musiikkituokioiden sisällön soveltuvuus Voisalmen koulun harjaantumisopetukseen	37
7.2.1 Musiikkituokioiden sisältö	38
7.2.2 Musiikkituokioiden hyödyllisyys muun opetuksen kannalta ja menetelmien soveltuvuus musiikin opetukseen Voisalmen koulun harjaantumisopetuksessa	42
7.2.3 Menetelmät, jotka jäävät käyttöön Voisalmen koulun harjaantumisopetuksen musiikin opetukseen	44
8 POHDINTA	45
LÄHTEET	48

LIITTEET

- LIITE 1 Tutkimuslupahakemus
- LIITE 2 Musiikkituokiot
- LIITE 3 Kyselylomake
- LIITE 4 Lumiukko- laululeikki

1 JOHDANTO

Tarkastelemme opinnäytetyössä musiikin käyttöä kehitysvammaisen lapsen opetuksessa. Selvityksen tuotoksena ovat toiminnalliset musiikkituokiot, joita järjestimme Voisalmen koulun harjaantumisopetuksessa viidelletoista 5-9-vuotiaalle lapselle 4.11.2009–3.2.2010. Kuvaamme musiikkituokioiden sisällöt ja perustelemme valitsemamme työmenetelmät opinnäytetyössä. Palautteen musiikkituokioista keräämme ryhmähaastattelun muodossa, jonka jälkeen litteroimme ja analysoimme aineiston. Aineiston perusteella arvioimme, voidaanko musiikkituokioiden sisältöä hyödyntää musiikin opetukseen Voisalmen koulun harjaantumisopetuksessa. Pohdimme raportissa, ovatko käyttämämme menetelmät ja työtavat olleet käyttökelpoisia kehitysvammaisten lasten musiikin opetukseen Voisalmen harjaantumisopetuksessa. Haluamme myös selvittää, ovatko menetelmät olleet sellaisia, joita voisi jatkossa käyttää suoraan tai soveltaa opetuksessa.

Opinnäytetyö on toteutettu toiminnallisena, koska tällä tavoin uskomme oppivamme eniten selvityksen ja opinnäytetyön teosta. Toiseksi käytännönläheinen työskentely on meille kummallekin ominaisin tapa oppia ja näin työstä saatava käytännön hyöty on suurin. Toiminnallisen opinnäytetyön valintaan vaikutti osaltaan myös se, että halusimme itse päästä kokeilemaan ja arvioimaan erilaisia musiikillisia menetelmiä käytännössä.

Päädyimme yhdistämään opinnäytetyöhön kehitysvammaisuuden ja musiikin. Nämä aiheet kiinnostivat entuudestaan kumpaakin ja niiden yhdistäminen opinnäytetyön toiminnalliseksi osuudeksi vaikutti erityisen mielenkiintoiselta ja haastavalta. Lopulliseen päätökseen työstä vaikutti myös se, että vaikka kehitysvammaisuudesta, musiikkikasvatuksesta ja musiikkiterapiasta löytyy paljon teoriaa, tietoa, kokemusta ja opinnäytetöitäkin, niin musiikin käytöstä kehitysvammaisen henkilön opetuksessa ei ole tehty juurikaan tutkimuksia, niistä Saimaan ammattikorkeakoulussa ei yhtään.

Aihe on tärkeä, koska on ajankohtaista tarkastella uusia musiikinkäytön mahdollisuuksia, etenkin muuna kuin terapiamuotona. Kuten kaikilla taideaineilla, myös musiikilla on ihmiseen terapeuttisia vaikutuksia, ja ne voivat

olla jokaisen hyödynnettävissä käytännön työhön. Opinnäytetyössä käsittelemme myös tätä näkökulmaa – musiikki on kaikkien saatavilla työvälineenä, jos niin haluaa. Asenneilmapiiri myös kehitysvammaisuutta kohtaan on muuttunut ja siksikin on ajankohtaista etsiä uusia tapoja työskennellä kohderyhmän parissa.

Valitsimme musiikin toiminnallisen osuuden menetelmäksi, koska uskomme taideaineilla olevan erityinen, positiivinen vaikutus oppimiseen, tunne-elämään ja itsetuntemuksen lisäämiseen. Kohderyhmäämme ajatellen, kaikilla kehitysvammaisilla henkilöillä ei ole mahdollisuutta kommunikoida kielellisesti ja musiikki voi olla yksi keino avata mahdollisuuksia kommunikaatioon.

Opinnäytetyön tarkoituksena on, että koulun henkilökunnalle jää mahdollisuus ottaa käyttöönsä uusia keinoja hyödyntää musiikkia opetuksessaan. Alkuperäinen ajatus oli koota koululle musiikkikansio pitämistämme tuokioista. Koska koululla oli käytössään jo paljon materiaalia musiikista, päätimme yhdessä henkilökunnan kanssa, ettemme tee koululle jäävää musiikkikansiota.

Työmme kautta tulemme saamaan käyttöön suuren määrän tietoa ja kokemusta kehitysvammaisuudesta ja musiikin käytöstä opetuksen työvälineenä. Teoriatiedosta tulee olemaan hyötyä tulevaisuuden työelämää ajatellen. Käytännön tekemisellä ja kokeilemisella meillä on mahdollisuus saada uutta rohkeutta ja uskallusta ohjaukseen ja kehitysvammaisen lapsen kohtaamiseen. Opinnäytetyön jälkeen meillä on myös enemmän kokemusta ja rohkeutta käyttää opinnäytetyöhön valitsemiamme menetelmiä, kuten musiikkia työssämme.

Sosiaalialalla työskennellään usein parina tai tiimissä. Teemme opinnäytetyön parina mikä omalta osaltaan kehittää yhteistyötaitoja ja valmistaa mahdolliseen työparityöskentelyyn tulevaisuudessa. Parityöskentely edellyttää sitä, että reflektoidemme toisiamme sekä itseämme. Opinnäytetyön tehtyämme olemme saaneet harjoitusta myös tähän ammatillisen kehityksen osa-alueeseen, sillä reflektointi on tärkeä osa työtä ja sosionomin ydinosaa. Lisäksi opinnäytetyön tekeminen parina lisää valmiuksia kommunikointiin, kompromissien tekemiseen ja neuvottelutaitoihin.

2 KEHITYSVAMMAISUUS

Kehitysvamma on vamma ymmärtämis- ja käsityskyvyn alueella. Suomessa kehitysvammainen on kehitysvammaisten erityishuoltolain mukaan henkilö, jonka kehitys ja henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt. (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519.) Syitä näihin ovat mm. synnynnäinen tai kehitysiässä saatu sairaus (Malm & Matero & Repo & Talvela, 2006, 165). Suomessa on arvioitu kehitysvammaisia olevan noin 1 % koko väestöstä. On myös esitetty arvioita, joiden mukaan keskushermoston synnynnäisiä tai kehitysiässä syntyneitä hermoston sairauksia on peräti 5-8 %:lla väestöstä. (Kaski & Manninen & Pihko, 2009, 22.)

2.1 Kehitysvammaisuuden määrittelyä

Kehitysvammaisuus on henkilön senhetkisen toimintakyvyn selkeä rajoitus. Ominaista sille on erityisesti keskimääräistä heikompi älyllinen toimintakyky. Kehitysvammaisuus diagnosoidaan aina ennen 18 ikävuotta. Kehitysvammaisella henkilöllä on merkittäviä vaikeuksia oppia jokapäiväisessä elämässä tarvittavia taitoja. (Kehitysvammaliitto ry 1995, 15-17.)

Suomen kehitysvammalaki määrittelee kehitysvammaisen henkilöksi, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt. Kehitysvammaisuuden kriteerinä Suomessa pidetään matalaa älykkyydosamäärää (alle 70) ja ikätasoa heikompaa sosiaalista selviytymistä. Maailman terveysjärjestö WHO puolestaan määrittelee kehitysvammaisuutta ICD-10 (International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems)- luokituksen mukaisesti. Älyllinen kehitysvammaisuus on sen mukaan tila, jossa henkinen suorituskyky on joko estynyt tai puutteellistunut. (Malm ym. 2006, 165.)

Myös Amerikan kehitysvammajärjestö AAIDD (American Association on Intellectual and Developmental Disabilities) on määritellyt kehitysvammaisuutta, mutta sen määritelmä on aiemmin mainittuihin määritelmiin verrattuna

huomattavasti toiminnallisempi. Sen mukaan kehitysvammaisuus on vallitsevan toimintakyvyn oleellinen rajoitus, ja ratkaisevia tekijöitä ovat ihmisen edellytykset, ympäristö ja toimintakyky. Kehitysvammaisuudessa on siis kyse älyllisten ja adaptatiivisten taitojen ja ympäristön välisestä vuorovaikutuksesta. AAIDD:n määrittelyn mukaan vamman aiheuttamia haittoja voidaan vähentää tukemalla henkilöä niissä taidoissa, joita vamma haittaa. Tukea ei kuitenkaan saa olla liikaa, sillä liiallinen tuki saattaa aiheuttaa avuttomuutta ja saamattomuutta. Tämän määritelmän mukaan kehitysvammaisuus ei ole pysyvä tila, vaan siihen, kuinka se vaikuttaa henkilön arkeen, voidaan vaikuttaa ympäristön tuella. (Malm ym. 2006, 165-166.)

2.2 Kehitysvammaisuuden asteet

Yksilön älylliset toiminnot ja niiden rajoitukset sekä muiden ominaisuuksien ja elinympäristön vuorovaikutus muodostavat hänen toimintakykynsä. Kehitysvammaisuus jaetaan neljään eri asteeseen. Ne ovat lievä älyllinen kehitysvammaisuus, keskiasteinen kehitysvammaisuus, vaikea älyllinen kehitysvammaisuus ja syvä älyllinen kehitysvammaisuus. Älyllisen kehitysvammaisuuden aste ei välttämättä riitä ennustamaan kehitysvammaisen henkilön arjessa selviytymistä. (Kaski ym. 2009, 19-22.) Kuviossa 1 on kuvattu sitä, kuinka kehitysvammaisuuden aste vaikuttaa kehitykseen.

Kehitysvammaisuuden asteen vaikutus toimintakykyyn	
kehitysvammaisuuden aste	vaikutus toimintakykyyn
Lievä kehitysvamma	<ul style="list-style-type: none"> - oppimisvaikeuksia - ymmärtävät usein oman erilaisuutensa → kokemus siitä, että on huonompi kuin muut → itsetunnon heikkeneminen - oppii omatoimiseksi riittävällä tuella - pystyy luomaan sosiaalisia suhteita
Keskiasteen kehitysvamma	<ul style="list-style-type: none"> - päivittäiset taidot kehittyvät melko itsenäisiksi riittävällä tuella - tuen tarpeen vaihtelu henkilökohtaisesti
Vaikea kehitysvamma	<ul style="list-style-type: none"> - jatkuva ohjauksen ja tuen tarve - ikätasoa huomattavasti viivästyneempi kehitys - itsenäistymiseen liittyvien taitojen oppiminen vaatii pitkää ja tavoitteellista kuntoutusta
Syvä kehitysvamma	<ul style="list-style-type: none"> - täysin riippuvaisia toisista ihmisistä - vaikeat kommunikaatio- ja liikkumisvaikeudet - jatkuvan hoidon tarve

Kuvio 1. Kehitysvammaisuuden asteen vaikutus toimintakykyyn (Malm ym. 2006, 176)

Edellä olevaa taulukkoa tarkasteltaessa on huomioitava, että kehitysvammaisuuden asteen vaikutus henkilön kehitykseen ei ole yksiselitteinen, ja että kaikki kehitysvammaiset kehittyvät eri tahdissa. Lisäksi on huomioitava, että mahdolliset lisävammat vaikuttavat kehitykseen

kehitysvammaisuuden asteen ohella. Mahdollisia lisävammoja voivat olla esimerkiksi liikuntavammat, aistivammat ja neurologiset häiriöt (Malm ym. 2006, 176.)

Lievä älyllinen kehitysvammaisuus aiheuttaa lapselle oppimisvaikeuksia. Hän saattaa pystyä työskentelemään yleisopetuksen luokassa, mutta tarvitsee tukitoimenpiteitä. Hän tarvitsee myös erityisopetusta. Lievästi kehitysvammaiset henkilöt pystyvät ylläpitämään hyviä sosiaalisia suhteita, mutta tarvitsevat opastusta ja valvontaa. (Kaski ym. 2009, 20-21.)

Keskiasteen älyllinen kehitysvammaisuus tarkoittaa huomattavaa viivettä lapsen kehityksessä. Kouluikäinen keskiasteisesti kehitysvammainen henkilö tarvitsee erityisopetusta. Useimmat heistä myös selviävät päivittäisistä toimistaan melko itsenäisesti. (Kaski ym. 2009, 21.)

Vaikeasti kehitysvammaiset henkilöt tarvitsevat jatkuvaa tukea ja ohjausta. Koulussa he tarvitsevat merkittäviä tukitoimia ja ovat merkittävän riippuvaisia toisista ihmisistä. Kuntoutuminen vaatii paljon työtä, mutta sen onnistuessa vaikeasti kehitysvammainen henkilö voi kehittyä melko itsenäiseksi päivittäisissä toimissaan. (Kaski ym. 2009, 21.)

Syvästi kehitysvammainen henkilö on jatkuvasti riippuvainen muista ihmisistä ja heidän hoivastaan. Syvä kehitysvamma ilmenee vakavina puutteina kommunikaatiossa, liikunnassa ja kyvyssä huolehtia henkilökohtaisista asioista. Opetuksessa keskitytään päivittäisten asioiden hoitamisen oppimiseen ja kommunikaation perusvalmiuksien kehittymiseen. (Kaski ym. 2009, 21-22.)

3 KEHITYSVAMMAINEN LAPSI

3.1 Kehitysvammaisen lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen

Kehitysvammaisen lapsi oppii kaikissa päivittäisissä tilanteissa. Hän tarvitsee kehittyäkseen vahvistusta, rohkaisua ja virikkeitä. Näiden lisäksi tarvitaan myös kuntoutusta. Varhaiskuntoutus vähentää myöhempää hoidon tarvetta. (Kaski ym. 2009, 171.)

Kehitysvammaisen lapsen kasvun ja kehityksen tavoitteena on kokonaisvaltaisen persoonallisuuden kehittyminen. Lapselle annettavien tehtävien tulee tähdätä elämönhallinnan kehittämiseen ja itsenäisyyteen. (Malm ym. 2006, 177.) Kehitykseen vaikuttavista tekijöistä tärkein ei kuitenkaan ole lapsen vamma, vaan hänen, perheen ja ympäristön välinen vuorovaikutus sekä hyvin sujuva tavallinen elämä. Vaikka kuntoutus on tärkeää, on myös oleellista että kehitysvammaisen lapsi pääsee osallistumaan perheensä tavalliseen elämään. (Kaski, M. ym. 2009, 171.) Kehitysvammaisen lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen on hyvä aloittaa jo lapsen ollessa pieni (Malm ym. 2006, 177).

Perheen voimavarat tulee ottaa huomioon suunniteltaessa kehitysvammaisen lapsen kuntoutusta. Perheen sisäiset voimavarat voivat auttaa vammaisen lapsen käytännön ongelmien ratkaisussa. Perheen sisäisillä voimavaroilla tarkoitetaan tässä perheen senhetkistä toimintakykyä, sen sisäisiä suhteita ja perheen ulkopuolisia sosiaalisia suhteita. Perheen päivittäisen elämän tukeminen onkin oleellinen asia lapsen kehityksen kannalta. Tarjottaessa apua kotiin tulee huomioida perheen rutiinit ja tarpeet. Palvelujen lähtökohtana tulee olla se, että tavalliset henkilökohtaiset toimet, kuten kotityöt, viikko- ja vuorokausirytmii sekä lomat ja juhlat kuuluvat myös kehitysvammaiselle perheenjäsenelle. (Kaski ym. 2009, 171-172.)

Sosiaalisten taitojen oppiminen on tärkeä osa lapsen kokonaiskehitystä, ja siksi sosiaalisten taitojen opettaminen kehitysvammaiselle lapselle on hyvä aloittaa

varhain. Sosiaalisten taitojen oppimiselle tärkeää on, että lapsi tuntee itsensä hyväksytyksi ja ymmärretyksi. Sosiaaliset taidot opitaan mallioppimisen ja jäljittelyn kautta. Lapselle on hyvä tarjota onnistumisen kokemuksia, sillä ne vahvistavat itsetuntoa. (Malm ym. 2006, 177-178.)

Kehitysvammaisen lapsen kielen kehitystä pyritään edistämään lapsen kehittyessä. Tässäkin suhteessa ammattilaisten ja perheen välillä tehtävä yhteistyö on tärkeää. Kielen kehityksen edistämiseksi perhe voi tarvita esimerkiksi puheterapeutin apua. Hän voi antaa vinkkejä kommunikaation edistämiseen, ja perhe taas voi kertoa, kuinka kehitysvammaisen lapsen kanssa kommunikoidaan kotona. Vastavuoroisen kommunikaation muodostuminen on monen kehitysvammaisen lapsen kohdalla tärkeä tavoite. (Malm ym. 2006, 179.)

3.2 Kehitysvammaisen lapsen opetus

Kehitysvammaisella lapsella on oppioikeus, joka on pidennetty 11- vuotiseksi. Se alkaa kuuden vuoden iässä. Opetusta annetaan harjaantumisopetuksena. (Leinonen & Nieminen 2006.) Tämä lisääntynyt aika antaa lapselle mahdollisuuden saada niitä valmiuksia, joita koulutyö vaatii (Malm ym. 2006, 180.) Kehitysvammaisille lapsille on kaksi opetussuunnitelmaa. Toinen, lievemmin kehitysvammaisille lapsille sovellettava opetussuunnitelma on nimeltään EHA1 ja vaikeammin vammautuneille käytössä oleva opetussuunnitelma on EHA2. Tavoitteena on, että oppilaat voisivat kartoittaa jokapäiväisessä elämässä tarvittavia taitojaan. (Kehitysvammahuollon tietopankki.) Opetusta annetaan joko ryhmämuotoisena erityisopetuksena (EHA1) tai yksilöllisenä, vaikeasti kehitysvammaisille tarkoitettuna erityisopetuksena (EHA2) (Leinonen & Nieminen 2006).

Kehitysvammaisen lapsen opetusta suunniteltaessa täytyy ottaa huomioon lapsen oppimisedellytykset. Ne kehittyvät jokaisella eri tahdissa. Kehitysvammaisen lapsen oppimisedellytykset ovat pääasiassa sellaisia, jotka normaalit lapset saavuttavat jo ennen kouluikää. Opetuksen suunnitteluun vaikuttavat myös mahdolliset lisävammat. Lisävammat voivat joko heikentää tai

parantaa oppimisedellytyksiä vammasta riippuen. (Ikonen & Höylä 1998, 218-219.) Lapsen yksilölliset tarpeet on aina huomioitava, jotta opetus on yksilöllinen ja monipuolinen ohjelma, joka tukee lapsen kehitystä (Malm ym. 2006, 181).

Jokaiselle kehitysvammaiselle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), jossa opetus yksilöllistetään oppilaalle sopivaksi. Opetus tapahtuu korkeintaan kahdeksan oppilaan ryhmissä ja luokan opetuksesta vastaa erityisluokanopettaja. Lisäksi jokaisella luokalla on ainakin yksi koulunkäyntiavustaja. Osalle oppilaista on järjestetty henkilökohtainen avustaja, sillä heidän vammansa vaatii sitä opetuksen tueksi. Vaikeasti kehitysvammaisten luokalla oppilaiden maksimimäärä on kuusi (Lappeenrannan kaupunki 2010 b). Kehitysvammaisten lasten opetus järjestetään joko oppiaine- muotoisena tai toiminta-alue- muotoisena (Kaski ym. 2009, 182.)

Opetus tapahtuu oppimisympäristössä, jossa on monia erilaisia oppimisen lähteitä. Ympäristön ja yksilön välistä vuorovaikutusta voidaan kuvata fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön avulla. Oppija on yhteydessä näihin ympäristöihin saadakseen tietoa, taitoa ja tukea oppimisympäristönsä. Kehitysvammaisen oppijan oma-aloitteisuuteen voidaan vaikuttaa ympäristön suunnittelulla. Oppimisympäristön tulee olla sellainen, jossa oppija saa tukea oppimistapahtumalleen. Ympäristön tulisi tarjota ainekset sekä tietojen kehittymiselle taidoiksi että henkisten rakenteiden kasvulle. Jos ihminen lakkaa itse olemasta aktiivinen, ei toiminta voi johtaa oppimiseen. Suunniteltaessa kehitysvammaisen lapsen oppimisympäristöä pitää jälleen ottaa huomioon myös kunkin henkilön lisävammat. Joku saattaa tarvita apuvälineidensä kanssa runsaasti tilaa ympärilleen, jollain taas kuulosta on niin herkkä, että ympäristön äänimaailmaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. (Ikonen 1998, 409-410.)

Puhuttaessa kehitysvammaisen lapsen opetuksesta fyysisellä ympäristöllä tarkoitetaan oppilaan oppimisympäristöä, jossa on mahdollisimman paljon erilaisia oppimisen lähteitä. Näitä voivat olla esimerkiksi materiaalit, tekniikka, opettajat ja opiskelutoverit. Fyysinen oppimisympäristö voi olla joko perinteistä, luokkahuoneessa tapahtuvaa suljettua opetusta, tai avointa opetusta, jossa opettaja on tiedonlähteiden ja oppimismahdollisuuksien avaaja. Fyysisen

ympäristön tarjoamat puitteet voivat osaltaan estää oppimistavoitteiden saavuttamista. (Ikonen 1998, 411-412.) Oppiminen on tehokasta silloin, kun opittavasta asiasta on tehty mielenkiintoinen, ja se liittyy oppijan aiempaan kokemukseen ja tietovarastoon. Halu täydentää kuvaa ympäristöstään ohjaa ihmisen oppimista. Oppimisen onnistuminen riippuu siitä, miten hän on aiemmin oppinut oppimaan. Onnistumisen kokemukset muodostavat myönteisen oppimisasenteen jatkossa. (Ikonen, Juvonen & Ojala 2002, 24-25.)

Sosiaaliseen oppimisympäristöön kuuluu seuraavia asioita: ihmiset, keskinäinen kanssakäyminen, tuttavuussuhteet, yksilön vaikutusmahdollisuudet ympäristöön, ihmisten arvostukset ja normit. Psykkinen ympäristö koostuu näistä ja fyysisestä ympäristöstä. Nämä kolme oppimisympäristöä ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Sosiaalisessa oppimisympäristössä vuorovaikutuksessa oleminen on vaikeaa monelle kehitysvammaiselle oppijalle. Näin ollen on tärkeää, että oppimisympäristöissä korostetaan osallistumisen ja vuorovaikutuksen laatua. (Ikonen 1998, 417-418.) Oppiminen on sosiaalista toimintaa ja ilman vuorovaikutusta oppiminen saattaa jäädä pinnalliseksi (Ikonen ym. 2002, 23.)

Johtuen kehitysvammaisen oppijan kyvystä yleistää opittuja taitojaan uusiin tilanteisiin tulee opetuksen tapahtua luonnollisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Oppimis- ja kasvu-ympäristö voi vaikuttaa oppimistulokseen sitä edistävästi tai ehkäisevästi. Opettajan tulee tuntee puitteet, jossa lapsi elää ja olla vuorovaikutuksessa niiden ihmisten kanssa, jotka lasta ovat kasvattaneet ja kuntouttaneet. (Ikonen 1998, 411.)

Puhuttaessa musiikillisesta oppimisympäristöstä tarkoitetaan sellaista ympäristöä, joka herkistää lasta kuunteluun ja rohkaisee ja kehittää häntä musiikilliseen itseilmaisuun. Musiikillisiin kokemuksiin liitettyjen leikkien kautta kehittyä musiikillinen ajattelu. Lapselle musiikki on leikin ja fantasian tila, joka ruokkii erilaisia tunnekokemuksia ja ajatteluprosesseja. Musiikkikasvatus tukee lapsen kokonaiskehitystä ja edistää lapsen oppimisedellytyksiä. (Ruokonen 2009, 22-23.)

3.3 Kehitysvammaisen lapsi oppijana

Kehitysvammaisten lasten oppimisedellytysten hankkiminen on viivästynyt kaikilla kehityksen alueilla. Oppimisedellytykset kehittyvät eri tahdissa ja harjoiteltavan asian vaikeus määrittää valmiuden saavuttamisiän. Oppimiskyvyissä ja –valmiuksissa on usein suuria eroja, mutta yhdistävänä tekijänä oppimisessa on hitaus ja abstraktin ajattelun vaikeus. Oppimisvalmiuksiltaan kehitysvammaisten lasten luokka on heterogeeninen ja heidän oppimisvalmiuksissaan voi olla suuriakin eroja. (Malm ym. 2006, 181.)

Tarkkaavaisuuteen, lyhytkestoiseen muistiin, sarjojen prosessointiin ja matemaattiseen hahmottamiseen liittyviä ongelmia esiintyy lähes kaikilla kehitysvammaisilla lapsilla. Näiden ongelmien vuoksi esimerkiksi muistojen mieleen palauttaminen on hitaampaa, mikä vaikeuttaa uuden tiedon omaksumista. Runsas kertaaminen onkin oppimisen kannalta tärkeää. Kehitysvammaisille lapsille ongelmia tuottavat myös emotionaaliset ja sosiaaliset oppimisen edellytykset. (Malm ym. 2006, 181-182.)

4 KEHITYSVAMMAISTEN LASTEN PALVELUT LAPPEENRANNASSA

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitos järjestää palveluita vammaisille ja kehitysvammaisille henkilöille. Näiden palveluiden tarkoituksena on mahdollistaa kehitysvammaiselle henkilölle mielekäs ja tasa-arvoinen elämä muihin sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitoksen asukkaisiin verrattuna. Jotta tasa-arvo toteutuisi, kehitysvammaisen henkilö tarvitsee usein tukea, ohjausta ja palveluita. Palveluista kootaan kehitysvammaiselle henkilölle vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuoltolain mukainen kokonaisuus, joka perustuu yksilölliseen kuntoutus- ja palvelusuunnitelmaan. Näistä palveluista saa tietoa vammaisen henkilön oman kotikunnan vammaispalvelutoimistosta (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitos 2010a.)

Etelä-Karjalassa toimii kehitysvammaopoliinikkina, jonka tehtävä on tarjota vammaisille ja heidän perheilleen apua ja tukea kehitysvammaisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Poliinikinan toiminta on moniammatillista, ja se tarjoaa kehitysvammaisuuteen liittyvää asiantuntemusta. Asiakkaaksi kehitysvammaopoliinikalle tullaan tavallisesti lastenneurologin läheteellä sen jälkeen kun kehitysvammaisuus on todettu. Poliinikalle voi ottaa myös suoraan yhteyttä. Kehitysvammaisen henkilö käyttää iästään riippumatta ensisijaisesti peruspalveluja, mutta niin kutsutut erityistason palvelut hän saa kehitysvammaopoliinikalta. (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitos 2010b.)

Lasten päivähoitosta annettu laki määrittää, että jokaisella lapsella on oikeus saada kunnallinen päivähoitopaikka (Kaski ym. 2009, 176). Tämä koskee myös kehitysvammaista lasta. Kehitysvammaisen lapsi voi olla päivähoitossa päiväkodissa, mutta se voidaan järjestää myös erityishuoltona, jos yleiset palvelut eivät riitä kattamaan lapsen hoidon ja tuen tarvetta. Erityishuoltona annettava päivähoito on osa kehitysvammaisen lapsen palvelu- ja kuntoutussuunnitelmaa (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitos 2010c.) Noin neljäsosa kehitysvammaisista lapsista on päiväkodissa erityisryhmässä (Malm ym. 2006, 180.)

Ennen oppivelvollisuuden alkua lapsella on oikeus saada esiopetusta, joka yleensä järjestetään päiväkodeissa. Tämä oikeus koskee myös niitä seitsemänvuotiaita, joiden koulunkäynnin aloittamista on siirretty vuodella sekä niitä viisivuotiaita lapsia, joiden kohdalla on päätetty pidennetystä oppivelvollisuudesta. Kunnilla ja sen yksittäisillä päiväkodeilla on valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman (VASU) lisäksi myös oma varhaiskasvatussuunnitelma, johon musiikkikasvatus sisältyy. (Lappeenrannan kaupunki 2010a.)

Perusopetuksesta, oppivelvollisuudesta, esiopetuksesta ja lisäopetuksesta säädetään perusopetuslaissa. Perusopetuksen on oltava jokaiselle maksutonta. Vammaisella oppilaalla on oikeus saada lisäksi maksutta apuvälineet ja mahdolliset avustajapalvelut, joita hän tarvitsee voidakseen osallistua opetukseen. (Opetushallitus.) Erityisopetus on opetusta, joka täydentää yleisopetusta. Sillä pyritään poistamaan oppimisen esteitä, auttamaan erityisen tuen tarpeessa olevia oppilaita ja tukemaan oppilaan yksilöllistä kehitystä. Ensisijaisesti opetusta tuetaan eriyttämällä ja tukiopetuksella. Oppilaan on myös mahdollista saada koulunkäyntiavustajan ja oppilashuollon tukea (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskus 2010d.)

Harjaantumisopetusta Lappeenrannassa antaa Voisalmen koulu. Koululla on satelliittiyksikkö Lappeenrannassa Lönnrotinkadulla, jossa olevista kahdesta luokasta toinen on vaikeasti kehitysvammaisten lasten luokka.

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskus järjestävät erityisryhmille vapaa-ajan palveluita, mm. erilaisia kerhoja ja leirejä. Lisäksi vapaa-ajan toimintaa järjestävät järjestöt, seurakunnat ja kansalaisopistot. (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskus 2010e.) Lappeenrannan vammaispalvelut järjestää kehitysvammaisille lapsille ja aikuisille kesäleirejä. Lisäksi erityisryhmille järjestetään liikuntaleikkikerhoja, uintiryhmiä ja erilaisia peli- ja sporttikerhoja. Liikuntaryhmät ovat tarkoitettu sellaisille henkilöille, jotka eivät vammaan, sairauden tai muun toimintakyvyn heikkenemisen vuoksi voi osallistua yleisiin liikuntaryhmiin. (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskus 2010f.)

Kehitysvammaisille lapsille tarjotaan Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden kunnissa tilapäishoitoa. Sen tarkoitus on tukea kehitysvammaisten kotona asumista tarjoamalla heidän perheilleen mahdollisuutta lepoon ja virkistämiseen. Saadakseen oikeuden lyhytaikaiseen asumiseen asiakkaalle tulee olla myönnetty omaishoidon tuki, mutta sitä voidaan myöntää harkinnanvaraisesti myös silloin, kun tukea ei ole myönnetty. (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden 2010g.)

5 MUSIIKKIKASVATUS

Ihmisen varhaisvuodet ovat tärkeä ajanjakso hänen myöhempää elämäänsä ajatellen. Varhaisiällä aloitettu musiikkikasvatus vaikuttaa yksilön koko persoonallisuuden muodostamiseen ja siihen, miten lapsi suhtautuu musiikkiin myöhemmällä iällä. Varhaisiän musiikkikasvatuksen tärkein tehtävä on herättää lapsessa musiikinrakkaus (Hongisto-Åberg ym.1993, 9.)

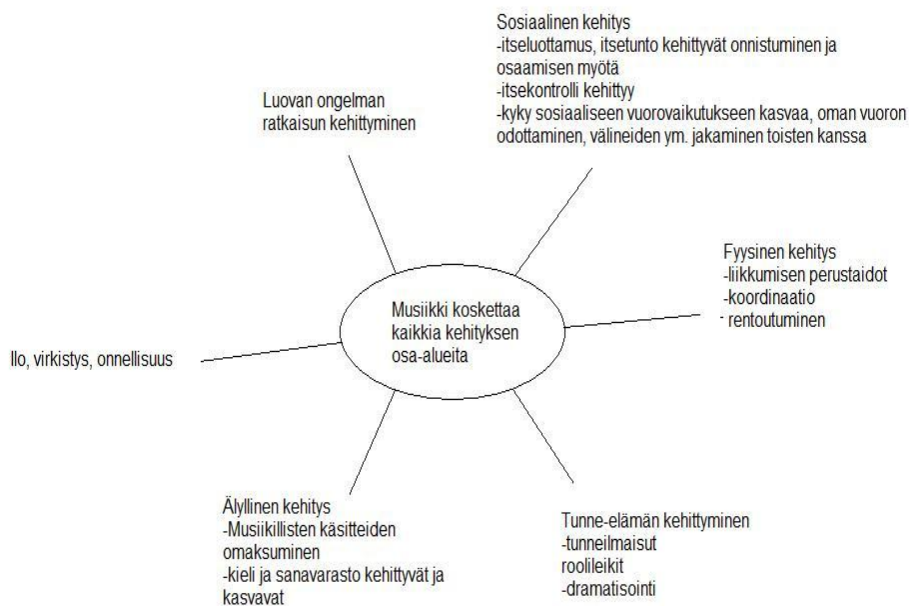
Musiikkikasvatus on koko eliniän kestävä prosessi, johon vaikuttavat erityisen paljon lapsen ensimmäiset musiikilliset virikkeet ja kokemukset (Hongisto-Åberg ym. 1993, 9). Kasvattajan oma asenne ja suhtautuminen musiikkiin heijastuvat kaikkeen hänen toimintaan. Siksi on tärkeää, että kasvattajalla on henkilökohtainen kasvatuksellinen näkemys. Ennen kaikkea tämä merkitsee suhtautumistapaa, jonka peruseriaatteena on lapsen ainutkertaisuuden kunnioittaminen. Musiikkikasvatuksessa tarvitaan laaja-alaista, uteliasta työtettä ja sydämellä työhön ja musiikkiin suhtautumista. (Hongisto-Åberg ym.1993, 9.) Varhaisiän musiikkikasvatuksen keskeisimpiä periaatteita ovat elämyksellisyys, leikinomaisuus ja musiikin kokonaisvaltainen kokeminen (Lappeenrannan musiikkiopisto 2010a).

Musiikkikasvatus on aina tavoitteellista toimintaa, joka lähtee lapsen omista lähtökohdista ja valmiuksista edeten tasolta toiselle. Lapsen musiikillista muistia ja musiikin kuunteluvaihtoehtoja tuetaan elämysten ja leikin keinoin. Näin tuetaan myös lapsen sosiaalista, kognitiivista, emotionaalista ja motorista osaamista. Työtapoina käytetään laulamista, loruilamista, musiikkiliikuntaa, soittamista ja musiikin kuuntelua. (Lappeenrannan musiikkiopisto 2010 a.) Ihmisen musiikilliset kanavat ovat avoinna ja käytettävissä koko hänen elämänsä ajan, jopa ennen syntymää. Musiikkisuhde muodostuu näiden kanavien avulla, samoin kuin ”luova minä”. Myös muuhun ympäristöön tutustuminen tapahtuu samojen kanavien kautta. (Hongisto-Åberg ym.1993, 16.)

Musiikkia on pidetty yleisesti tunteiden kielenä sekä kansallisuus- ja kielirajat rikkovana taiteenlajina, sillä musiikin tajuamiseen ei tarvita älykkyyttä (Lehtonen 1989, 9). Musiikin terveyttä edistävät vaikutukset ovat siis kaikkien

käytettävissä. On todettu, että musiikilla on uudistavia ja eheyttäviä vaikutuksia sekä voima vahvistaa tunne-elämää. Jokainen kokee musiikin omien kokemuksiensa ja maailmansa kautta. Musiikin avulla ihminen voi näin jäsentää ja käsitellä vaikeitakin tunteita. (Lehtonen 1989, 9.)

Kuviossa 2 on esitelty, kuinka musiikki vaikuttaa kaikkiin kehityksen osa-alueisiin.

Kuvio 2. Musiikki vaikuttaa kaikkiin kehityksen osa-alueisiin (Wood 1982)

Kuten kuviossa 2 todetaan, musiikki koskettaa kaikkia ihmisen kehityksen osa-alueita. Musiikki liittyy läheisesti ilon, virkistyneen ja onnellisuuden tunteisiin - musiikin avulla voi rentoutua. Älylliseen kehitykseen ja luovaan ongelmanratkaisukykyyn voidaan vaikuttaa musiikilla. Myös tunne-elämälle on voitu löytää positiivisia vaikutuksia musiikin käytöstä ja sen on todettu

vaikuttavan ihmissuhdetaitoihin (Hongisto-Åberg ym. 1993, 18.) Mirja Kalliopuska on todennut päiväkotilapsia ja musiikkikoulua käyneitä oppilaita koskevassa tutkimuksessa, että musiikkia harrastaneet lapset olivat keskimäärin empaattisempia kuin musiikkia harrastamattomat (Hongisto-Åberg ym.1993, 18). Musiikkiliikunta voi olla apuna myös lapsen fyysisessä kehityksessä.

Musiikki perustuu äänen värähtelyjen aistimiseen, kuuloelämykseen. Musiikilliseen tapahtumaan, oli se sitten oopperaa tai autojen hälyääniä, sisältyvät aina musiikin elementit. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 23.) Musiikkikasvatuksessa opetuksen keskeisen sisällön muodostavat musiikin kuusi keskeistä elementtiä, jotka ovat rytmi, muoto, harmonia, melodia, dynamiikka ja sointiväri (Lappeenrannan musiikkiopisto 2010b).

Rytmiikasvatuksen tarkoituksena on niin elämyksellisesti kuin tiedollisesti ymmärtää rytmin käsite niin, että siitä saatuja valmiuksia pystytään käyttämään ja soveltamaan. Rytmikasvatusta toteutetaan musiikkiliikunnassa, loruissa, runoissa ja soittamisessa. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 25.) Äänen sointiväriä ja harmoniaa voidaan harjoitella kokeilemalla, kuuntelemalla ja kuvailemalla erilaisia ääniä ja yhdistelmiä. Dynaamiset eli äänen voimakkuuden vaihtelut jaksottavat musiikkia ja vaikuttavat musiikin tunnelmaan. Jo pienet lapset oppivat nopeasti erottamaan esimerkiksi parin hiljainen-voimakas. Musiikki alkaa aina hiljaisuudesta ja päättyy hiljaisuuteen, koska musiikillinen muoto syntyy alun ja lopun väliseen tilaan. Muodon rakentumista voi seurata kuuntelemalla, mitä musiikissa tapahtuu. (Hongisto-Åberg ym.1993, 30-33.)

Taideaineilla tarkoitetaan tässä yhteydessä musiikkia, liikuntaa, kuvataiteita, draamakasvatusta ja kirjallisuutta. Taideterapioissa voidaan hyödyntää näiden aineiden terapeuttisia vaikutuksia ja ulottuvuuksia. Taideterapia on aina tavoitteellista hoito- ja kuntoutustyötä, jota tulee ohjata kyseisen alan koulutettu ammattilainen. (Pusa 2009, 73.) Taiteen terapeuttisuus ja taideterapia ovat kaksi toisistaan erotettavaa asiaa. Taide voi olla terapeuttista ilman taideterapiaa, mutta ei päinvastoin. Taiteen terapeuttiset ulottuvuudet toimivat mahdollisuutena normaaleissa kasvuun ja elämän ilmiöihin liittyvissä asioissa, ja tätä olemme opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa käsitelleet.

Lapsi voi taiteen keinoin ilmaista suruaan, pelkoaan, iloaan tai onneaan. Erilaiset tunteet voivat saada hahmon runona, lauluna, soittona tai tanssina. Kun lapsi saa tunteilleen hyväksyvän vastaanoton, hän voi vahvistua ja luottaa siihen, että erilaiset tunteet ovat sallittuja (Pusa 2009, 73.) Tunteet eivät suinkaan ole ainoa asia, mihin taiteen terapeuttisuus liittyy. Toiminnallisen musiikkiterapian käytöstä saatujen hyvien kokemusten ja koulutuksen myötä, sen käyttö on laajenemassa myös muihin kohderyhmiin. Toiminnallisella musiikkiterapialla on todettu olevan merkittäviä vaikutuksia oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyssä sekä motoristen taitojen kehityksessä. Näin ollen on perusteltua laajentaa ja soveltaa musiikin terapeuttisia vaikutuksia myös ja etenkin erityiskasvatukseen. (Ahonen-Eerikäinen 1994, 91.)

5.1 Musiikilliset työtavat ja toiminnan suunnittelu

Lapsen yleisten kehitysvaiheiden ja kehitysvammaisten lasten kanssa kehitysvammaisuuden eri piirteiden tuntemus ovat olennaisessa roolissa suunniteltaessa musiikkitoimintaa. On kuitenkin tärkeää huomata, että lapsen ikä ja kehitystaso eivät välttämättä vastaa toisiaan, vaan jokainen lapsi kehittyy ja kasvaa yksilöllisesti, omassa tahdissaan (Hongisto-Åberg ym.1993, 55). Olipa kyseessä lapsi tai aikuinen, musiikillinen kehitys tapahtuu aina yksilöllisten edellytysten mukaisesti. Jokainen ryhmä on myös erilainen ja omaksuu uusia asioita omalla vauhdillaan. Musiikkitoiminnan ohjaaja suunnittelee musiikkituokiot ja oman työskentelynsä sekä soveltaa teorioita ja toimintaohjeita kunkin ryhmän tai yksilön edellytysten ja valmiustason mukaan (Hongisto-Åberg ym.1993, 86.)

Toiminnan suunnittelu on osa kokonaisuutta, mutta samalla se on myös oma prosessinsa. Toimintaa suunnitellessaan musiikkitoiminnan ohjaajan on opittava analysoimaan toimintaan vaikuttavia tekijöitä. Asettamalla toiminnalle tavoitteita saadaan sille selkeä suunta, ja se myös motivoi ohjaajaa. Toiminta arvioidaan suhteessa sen tavoitteisiin ja sisältöön. Tavoitteiden asettaminen ja työtapojen hallitseminen edesauttavat ohjaajaa muuttamaan työtään sitä vaativissa tilanteissa. Myös lapsilta saadun palautteen käyttö oman työn kehittämiseksi helpottuu (Hongisto-Åberg ym.1993, 172.)

Musiikkitoiminnan suunnittelun lähtökohdat ovat lapsiryhmä, opetuksen rakenne, aikajakso ja opetettava asiakokonaisuus. Lapsiryhmässä tulee ottaa huomioon lasten aikaisemmat tiedot, taidot ja kokemukset sekä yleinen valmiustaso. Myös lasten ikä- ja kehitystaso vaikuttavat siihen, mitä ja millä tavoin lapsia opetetaan. Musiikkituokioita suunniteltaessa tulee ottaa huomioon myös lapsen tai ryhmän erityistarpeet ja -tilanteet. Opetuksen rakenteesta tulisi etukäteen pohtia uuden opetettavan aineksen osuutta, mitä kerrotaan ja miten sekä palautteen ja asetettujen tavoitteiden saavuttamisen toteutumista (Hongisto-Åberg ym.1993, 173-174.)

Musiikkitoimintaa suunniteltaessa aikajaksolla on huomattava merkitys. Se, onko kyseessä päiväkohtainen tuokio, useamman päivän muodostama jakso vai kuukauden tai useamman vuoden jakso, vaikuttaa merkittävästi toiminnan tavoitteellisuuteen ja suunnitteluun. Ohjaajan tulee myös pohtia työtapoja, apuvälineiden käyttöä sekä sitä, mihin asioihin opetus painottuu. Tuttujen asioiden kertaamisen ja uuden opettamisen osuus opetuksen sisällöstä on harkittava lapsiryhmän edellytysten mukaisesti. On kysyttävä itseltään mitä opetan, miksi ja miten. Ohjaajan on hyvä vaihdella tarkoituksenmukaisesti työtapoja, vuorotella keskittymistä ja toiminnallisuutta vaativia osioita ja jaksottaa aikuisen ohjaavaa ja lasten aktiivista osallistumista. Etenkin uutta opetettaessa on hyvä edetä tutusta tuntemattomaan. Nämä suunnittelun lähtökohdat, jotka on kuvattu kuviossa 3, vaikuttavat vastavuoroisesti toinen toisiinsa ja jokainen osa-alue tulee ottaa huomioon musiikkitoimintaa suunniteltaessa. (Hongisto-Åberg ym.1993, 173-174.) Kun suunnittelimme musiikkitoimintaa, pidimme mielessämme nämä lähtökohdat.

Kuvio 3. Musiikkituokion suunnittelun perusteet (Hongisto-Åberg ym. 1993, 173-174)

Toiminnan suunnittelua pitkälle ajanjaksolle, esimerkiksi kuukauden tai lukuvuoden kestäväälle ajalle, kutsutaan kausisuunnitteluksi. Tavoitteet, toiminnan jatkuvuus ja sen looginen rakentuminen ovat perustana onnistuneelle opetukselle. Kausisuunnittelussa, eli toiminnan suunnittelussa pitkän ajanjakson ajalle, tavoitteet ovat etukäteen määriteltäviä ja toiminta nivoutuu näihin johdonmukaisesti. ”Punainen lanka” kulkee toiminnan edetessä ja pitää määritetyt tavoitteet kasassa (Hongisto-Åberg ym.1993, 174.)

5.2 Musiikkikasvatus harjaantumisopetuksessa

Harjaantumisopetuksen opetussuunnitelmassa on määritelty erikseen taito- ja taideaineiden opetus. Lappeenrannan kaupungin opetussuunnitelmassa niiden tavoitteet määritellään selkeästi. Taito- ja taideaineiden tavoitteena on rohkaista oppilasta tuntemaan tekemisen riemua ja onnistumisen elämyksiä. Lisäksi

tuetaan oppilaan itsetuntemusta ja sosio-emotionaalista kehitystä ja opetetaan jokapäiväisessä elämässä tarvittavia taitoja. (Lappeenrannan kaupunki 2010 c).

Musiikkikasvatus kehittää koko oppilaan persoonallisuutta. Se antaa oppijalle esteettisiä kokemuksia. Tavoitteena on kiinnostuksen virittäminen musiikkiin ja oppilaan luovan musiikki-ilmaisun kehittäminen kuuntelun, laulun, soiton ja liikunnan avulla. (Lappeenrannan kaupunki 2010 c).

6 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyöllämme on kolme tavoitetta, jotka ovat

1. musiikkituokioiden järjestäminen Voisalmen koulun harjaantumisopetuksessa
2. perinteisestä koulun musiikinopetuksesta poikkeavien menetelmien testaaminen käytännössä
3. jonkin käyttämämme musiikillisen menetelmän, laulun tai leikin jääminen käyttöön Voisalmen koulun harjaantumisopetuksen musiikin opetukseen.

Musiikkituokiot järjestettiin 4.11.2009–3.2.2010. Ne olivat ennalta suunniteltua toimintaa, ja niiden sisältö pohjautui pitkälti musiikkiopiston muskareissa käytettäviin musiikillisiin menetelmiin. Halusimme painottaa kokemuksellisuutta ja leikinomaista työskentelyä, sillä toimintaan osallistujat olivat 5-9- vuotiaita lapsia.

Olemme molemmat pitäneet ja olleet seuraamassa musiikin tunteja peruskoulussa, ja niiden kokemusten pohjalta meille oli muodostunut oma käsitys musiikin opetuksesta. Olimme ennen opinnäytetyötä osallistuneet myös kehitysvammaisten musiikkitunneille. Halusimme poiketa tästä omasta mielestämme varsin perinteisestä opetustyylistä ja painottaa työskentelyssä elämyksellisyyttä ja leikinomaisuutta.

Tavoitteena oli myös, että joku käyttämistämme musiikillisista menetelmistä, lauluista tai leikeistä, jäisi käyttöön Voisalmen koululle. Luvussa 7 on avattu enemmän toiminnan perustaa, musiikkituokioita ja niiden sisällön soveltuvuutta.

Lisäksi luvussa esitellään aineistosta nousseet musiikkituokioiden hyvät puolet ja kehittämissuhteet.

6.2 Opinnäytetyön selvitystehtävät

Opinnäytetyö on selvitys siitä, ovatko käyttämämme musiikilliset menetelmät ja työtavat käyttökelpoisia Voisalmen koulun harjaantumisopetuksessa.

Opinnäytetyön selvitystehtävät ovat

1. musiikkituokioiden järjestäminen Voisalmen koulussa ja niiden kuvaaminen
2. palautteen kerääminen ja analysointi
3. musiikkituokioiden ja niiden sisältöjen analysointi kerätyn palautteen pohjalta.

6.3 Opinnäytetyön toteuttaminen

Opinnäytetyömme koostuu kolmesta osasta. Toiminnallinen osuus on Voisalmen koulussa pidetyt musiikkitunnit ja toinen osa on niistä kerätty palaute. Lisäksi työmme koostuu teoriaosuudesta ja pohdintaosuudesta, jossa kartoitamme musiikin mahdollisuuksia opetuksen tukena. Työn kautta haluamme tarjota mahdollisuuden tutustua uusiin työmenetelmiin ja käytäntöihin sekä tuoda ilmi oman näkökulmamme musiikin käyttötapojen mahdollisuuksista.

Työmme voidaan määritellä toiminnalliseksi opinnäytetyöksi. Toiminnallisen opinnäytetyön voi toteuttaa monella eri tavalla. Selvityksen tekeminen on aiheesta riippumatta yksi osa toiminnallisen opinnäytetyön toteuttamista (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51.) Yleisimmin selvitystä käytetään toiminnallisessa opinnäytetyössä siksi, että kohderyhmää ei joko tiedetä tai sen tarpeita ei vielä tunneta. On myös sellaisia tilanteita, joissa vain selvitystä käyttämällä voidaan varmistaa valmiin työn lopullinen muoto. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 57.) Kun toiminnallinen opinnäytetyö toteutetaan laadullisella tutkimusmenetelmällä, aineisto kerätään lomake- tai teemahaastattelulla yksilöltä tai ryhmältä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 57.) Aineistoa ei myöskään ole tarpeen analysoida yhtä

tarkasti ja järjestelmällisesti kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Tämä koskee vain toiminnallisen opinnäytetyön aineistoa, joka on kerätty laadullisella tutkimuksella. (Vilka & Airaksinen 2003, 57-58.)

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on jonkun ihmisjoukon osallistuminen toimintaan. Siksi toiminnallisen työn tuote, tapahtuma, opastus tai ohjeistus tehdään aina jonkun käyttöön. (Vilka & Airaksinen 2003, 38.) Se, minkälainen tuotteen, ohjeistuksen tai tapahtuman sisältö on, riippuu kohderyhmästä. Kohderyhmän täsmällinen määrittäminen ja rajaaminen auttavat valitsemaan perustellusti sopivimman sisällön vaihtoehdon. Kun opinnäytetyö on kokonaan valmis ja testattu käytäntöön, voidaan kohderyhmältä pyytää palautetta. Tällöin kohderyhmää voidaan hyödyntää työn kokonaisarvioinnissa. (Vilka & Airaksinen 2003, 40.) Opinnäytetyömme toiminnallinen osuus toteutettiin tällä periaatteella. Testasimme valmiiksi kehittelemäämme tuotetta (musiikkituokiot) käytännössä ja keräsimme siitä palautteen kohderyhmältä eli musiikkituokioita seuranneilta työntekijöiltä.

6.4 Toimintaan osallistujat ja toiminnan käynnistäminen

Aloimme miettiä opinnäytetyömme aihetta keväällä 2009. Meillä oli omat kiinnostuksen kohteet (musiikki ja kehitysvammaisuus), ja kun omat opettajamme vielä kannustivat yhdistämään voimavaramme, niin päädyimme tekemään työn parina. Kesän 2009 aikana keräsimme tietoa ja lähdemateriaalia opinnäytetyötä varten. Tiedonkeruuprosessin aikana työn aihe muuttui useaan kertaan, mikä vaikeutti työn käynnistymistä.

Kun opinnäytetyön aihe oli vihdoin hioutunut musiikin ja kehitysvammaisuuden yhdistämiseksi, lähdimme miettimään mahdollisia yhteistyökumppaneita. Otimme syksyllä 2009 yhteyttä Voisalmen koulun harjaantumisopetukseen. Koska toiselle meistä tulisi sosionomi (AMK)- tutkinnon lisäksi lastentarhaopettajan pätevyys, piti kohderyhmässä olla alle kahdeksanvuotiaita lapsia. Ensin otimme puhelimitse yhteyttä harjaantumisopetuksen rehtoriin, ja hän neuvoi, kenen puoleen voisimme kääntyä.

Saimme yhteistyökumppaneiksemme Voisalmen koulun harjaantumisopetuksen kaksi luokkaa. Musiikkituokioillamme olivat läsnä vain toisen luokan opettaja ja luokka-avustajat. Lapsia oli yhteensä 15, tuolloin 5-9 vuotiaita. Tapasimme opettajan kanssa ennen toimintamme aloittamista ja keskustelimme opinnäytetyön tavoitteista ja lapsiryhmästä. Kaikki lapset olivat tottuneet viikoittaiseen musiikinopetukseen ja olivat lähtökohtaisesti innostuneita musiikista. Kävimme myös seuraamassa yhtä harjaantumisopetuksen yhteistä musiikkituntia.

Pidimme alkupalaverin kahden kohdeluokkamme opettajien kanssa. Keskustelimme omista ajatuksistamme ja siitä, mitä he meiltä odottivat. Päädyimme pitämään noin kymmenen musiikkituokiota keskiviikkoisin. Musiikkituokiot aloitettiin projektiopintoina 4.11.2009 ja viimeinen musiikkituokio pidettiin 3.2.2010. Kaikkiaan musiikkituokioita kertyi 10. Yksi musiikkituokio oli kestoltaan noin 35 minuuttia, ja jokaisella kerralla siihen osallistui noin 15 lasta.

Ennen toiminnan aloittamista olimme mukana seuraamassa koko harjaantumisopetuksen yhteistä musiikkituokiota. Tämän musiikkituokion aikana saimme hieman käsitystä siitä, millaista musiikinopetusta harjaantumisopetuksessa Voisalmessa järjestetään. Tutustuimme lisäksi Voisalmen koulun harjaantumisopetuksen opetussuunnitelman taito- ja taideaineiden opetus -kohtaan ennen toiminnan aloittamista.

Aloimme suunnitella musiikkituokioita sen pohjalta, mitä tiesimme ja olimme itse musiikkikasvatuksesta ja opetuksesta oppineet ja mitä olimme harjaantumisopetuksen yhteisellä musiikkitunnilla nähneet. Toiminnan suunnitteluun vaikuttivat eritoten Lappeenrannan musiikkiopiston muskari-käytännöt. Omien kokemustemme perusteella muodostunut käsityksemme musiikinopetuksesta koulussa oli varsin perinteinen ja hyvin laulupainotteinen. Halusimmekin viedä koululle jotain perinteikkäästä musiikinopetuksesta poikkeavaa. Koska toimintaan osallistujat olivat iältään 5-9- vuotta, elämyksellisyys ja leikinomainen työskentely sopivat hyvin toimintamme pohjaksi.

Musiikkituokioillamme käytimme sekä lapsille tuttuja (esim. Syksy-laulu) että tuntemattomia (esim. Kirppu ja härkä) lauluja. Keskustelimme koulun henkilökunnan kanssa lasten valmiuksista sekä heille tutuista lauluista ja leikeistä. Kävimme läpi materiaalia, jota saimme koulusta. Näin saimme tietoa siitä, mitä oppilaiden kanssa oli jo tehty ja mikä oli heille uutta. Kirppu ja härkä otettiin mukaan uudeksi lauluksi oppilaille meidän ja henkilökunnan yhteisellä sopimuksella. Sitä kuljetettiin mukana kaikkien musiikkituokioiden ajan niin, että lapset oppivat sen. Jokaisella kerralla siihen lisättiin jotain uutta. Jos laulu oli ensimmäisellä kerralla vain laulettu, niin seuraavalla kerralla se soitettiin ja laulettiin. Luokassa oli tiettyyn paikkaan koottu niitä lauluja, jotka sillä hetkellä olivat koulussa ajankohtaisia ja käytössä. Joillekin kerroille otimme mukaan myös näitä lauluja.

Materiaalit ja välineet työskentelyämme varten saimme pääosin Lappeenrannan kaupunginkirjastosta ja Voisalmen koulusta. Osa materiaalista löytyi itseltämme. Soittimina käytimme pianoa, kitaraa ja kanteletta, jotka myös löytyivät Voisalmen koululta. CD-levyt lainasimme kirjastosta.

Ensimmäinen musiikkituokio pidettiin keskiviikkona 4.11.2009. Ennen tuokion alkamista kaikki lapset olivat yleensä omassa luokassaan puuhastelemassa kuka mitäkin. Tuokioita edeltävä aika oli ns. vapaa-aikaa. Ennen ensimmäisen musiikkituokion aloittamista menimme koululle tutustumaan lapsiin. Leikimme, pelasimme ja juttelimme heidän kanssaan ja loimme heihin ensimmäisen kontaktin. Päätimme tehdä näin jatkossa ennen jokaista musiikkituokiota tutustuaksemme lapsiin paremmin ja muodostaaksemme heihin lämpimän vuorovaikutussuhteen.

Lapsiin tutustuminen auttoi suunnittelemaan toimintaa niin, että pystyisimme huomioimaan jokaisen yksilölliset tarpeet ja vahvuudet. Jokainen musiikkikerta suunniteltiin vasta edellisen kerran jälkeen, jotta pystyimme refleктоimaan omaa toimintaamme ja arvioimaan tuokiota kokonaisuudessaan. Loppua kohden musiikkihetket muuttuivat entistä enemmän lapsilähtöisemmiksi. Tätä käsitystä tukee haastateltavan kommentti:

Ja mitä pidemmälle työ tutustuitte ja mitä pidemmälle piditte niit tunteja ni sen paremmin sit osasitte tietenkin yksilöinä ne huomioida.

6.5 Aineiston keruu

Palaute pidetyistä tuokioista kerättiin opettajalta ja kolmelta koulunkäyntiavustajalta, jotka olivat mukana seuraamassa jokaista musiikkituokiota. Palaute on kerättiin ja se toteutettiin teemahaastatteluna. Haastattelussa kysyimme koulun henkilökunnan mielipiteitä musiikkituokioilla käytetyistä menetelmistä. Opinnäytetyössä ei ole havainnoitu lapsia, vaan käytettyjä musiikillisia menetelmiä ja niiden soveltuvuutta opetukseen Voisalmen koulussa.

Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, koska emme halunneet pysytellä tietyssä, tiukkaan strukturoidussa aihepiirissä ja kysymysjärjestyksessä. Teemahaastattelulle tyypillistä on, että kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat, vaikka haastattelun aihepiiri onkin tiedossa (Hirsjärvi ym. 2000, 195). Teemahaastattelu oli tarkoitustamme parhaiten palveleva, koska halusimme synnyttää myös vapaata keskustelua ja tehdä tarkentavia kysymyksiä, jos niille oli tarvetta.

Ryhmähaastattelu on tehokas muoto saada tietoa monelta ihmiseltä samanaikaisesti (Hirsjärvi ym. 2000, 197) ja siksi toteutimme haastattelun ryhmähaastatteluna. Ryhmähaastattelun avulla syntyi eniten keskustelua ja heräsi sellaisia ajatuksia, joita ei ehkä aiemmin ole tullut ajatelleeksi. Ryhmä voi auttaa jos kysymys on muistinvaraisista asioista ja korjata väärinymmärryksiä (Hirsjärvi ym. 2000, 198). Haastatteluun tuli varata tarpeeksi aikaa juuri sen mahdollisuuden vuoksi, ettei se välttämättä etene ennalta sovitussa järjestyksessä teemoja mukailien ja koska keskustelua saattaa syntyä.

Johtopäätöksiä tehtäessä on otettava huomioon, että keskustelun suunnan on saattanut määrätä ryhmässä oleva dominoiva henkilö (Hirsjärvi ym. 2000, 198).

Koska haastateltavamme ovat entuudestaan tuttuja keskenään, uskomme kaikkien voineen antaa rehellisen arvion ja mielipiteensä avoimesti ryhmässä.

Musiikkituokioita edeltävä ja niiden jälkeinen aika on usein kiireistä opettajalle sekä avustajille. Emme ehtineet keskustella henkilökunnan kanssa tuokioiden sisällöistä tai lasten käyttäytymisestä musiikkituokioiden jälkeen kuin hetken. Ryhmämuotoinen teemahaastattelu antoi paitsi mahdollisuuden avata näitä kysymyksiä laajemmin, myös tilaa henkilökohtaiselle palautteelle. Haastattelurungossa onkin kysymyksiä omasta ohjaustyylistämme ja suhtautumisestamme lapsiin. Laadimme nämä kysymykset nimenomaan henkilökohtaisen palautteen vuoksi, emmekä ole avanneet niitä opinnäytetyössämme, koska ne eivät ole oleellisia opinnäytetyön selvitystehtävien kannalta.

7 MUSIIKKITUOKIOT VOISALMEN KOULUN HARJAANTUMISOPETUKSESSA

7.1 Musiikkituokiot

Musiikin elementti	Tavoite
Kuuntelu	<ul style="list-style-type: none"> - kuunteluvalmiuksien ja taitojen lisääminen ja kehittäminen - luovan musiikillisen ilmaisun ja ajattelun kehittäminen - esteettistä mielihyvää tuottavien kokemusten lisääminen - kuuntelun tarpeen edistäminen
Laulaminen	<ul style="list-style-type: none"> - luovan ilmaisun kehittäminen - oman itsensä ilmaiseminen - puheen kehityksen tukeminen
Soittaminen	<ul style="list-style-type: none"> - oman kehon soitinten (esim. kädet) löytäminen - oikean soittotavan hallitseminen - yhteissoiton harjoittaminen, yhdessä toimiminen
Musiikkiliikunta	<ul style="list-style-type: none"> - rytmitajun kehittäminen - keskittymis- ja kuuntelukyvyn parantaminen - reaktio- ja koordinaatiokyvyn kehittäminen - kontakti- ja kommunikointikyvyn kehittäminen - liikunnallisten valmiuksien lisääminen

Kuvio 4. Musiikin elementit ja niiden tavoitteet (Hongisto-Åberg, M. et al.1993, 91, 106, 116, 150, 156)

Kuviossa 4 on esitelty musiikin elementit sekä tavoitteet. Pyrimme toiminnassamme käyttämään näitä elementtejä monipuolisesti. Musiikin elementit ja niiden tavoitteet pysyivät mielessämme suunnitteluvaiheesta lähtien. Jokainen musiikkituokio on kuvattu liitteessä 2.

Positiivisen tunnelman luominen on tärkeää musiikkituokion onnistumiseksi. Turvallinen ilmapiiri antaa lapselle mahdollisuuden onnistumisen kokemuksiin. Rituaalit ja pysyvät toimintatavat kerrasta toiseen edesauttavat turvallisuuden tunnetta. (Hongisto-Åberg ym.1993, 178.) Onnistumisen kokemuksiin vaikuttaa myös positiivinen vahvistaminen. Positiivinen vahvistus on sellainen, joka tietyn reaktion aikaan saadessaan lisää todennäköisyyttä sen esiintymiseen. Se voi olla esimerkiksi sanallinen kiitos, kehuminen, halaus, hyvä ruoka tai arvosana tms. (Ikonen & Sassi 1993, 130.)

Musiikkituokioiden aloitus ja lopetus kannattaa toistaa samanlaisena joka kerta. Alkulaulu virittää keskittymistä ja on osa musiikkikasvatuksellista kokonaisuutta. (Hongisto-Åberg ym.1993, 178.) Uuden laulun voi opettaa lapsille monella eri tapaa. Periaatteessa uuden laulun opettaminen voi aina tapahtua korvakuulolta. Tämä tapahtuu niin, että ensin laulu hahmotetaan kokonaisuutena. Ohjaaja laulaa koko laulun tai osan siitä, jotta ryhmä saisi käsityksen laulun melodiasta ja sisällöstä. (Hongisto-Åberg ym.1993, 110.)

Valitsimme alkulauluksi helpon laulun, jossa oli yhdistetty lapsille tutun lastenlaulun ”Maijal oli karitsa” melodia ja itse keksimämme, heille uudet ja opeteltavat sanat:

Lapset on tulleet laulamaan, laulamaan, laulamaan, lapset on tulleet laulamaan,
lal lal lal lal laa.

Lapset oppivat nopeasti laulun sanat ja lauloivat sitä innokkaasti. Sovelsimme alkulaulua joinakin kertoina niin, että säestyssoittimena oli toisinaan kitara, toisinaan kantele. Lapset saivat joillakin kerroilla myös säestää alkulaulua esimerkiksi taputtamalla polviin tahtia tai käsiä yhteen. Eräällä musiikkituokiolla lapset lauloivat alkulaulua monta kertaa peräkkäin niin, että tempo kiihtyi joka

kerta. Laulun nopeutuminen näytti olevan lapsista jännittävää ja herätti paljon naurua ja innostusta.

Loppulaulu toimii kiitoksena yhdessä vietetystä ajasta, ja on lapsille merkki rauhoittumisesta ja toiminnan loppumisesta. Valitsimme loppulauluksi ”Soittorasian”-kappaleen, koska se oli lapsille entuudestaan tuttu.

Suljen ihanan soittorastian, kierrän lauluni kippuraan. Muiston mukavan taskuun taputan siihen saakka kun tavataan. Kiitän, kumarran, niiaan, vilkutan, pian taas yhdessä laulellaan. Tral-lal-la-la-laa, tral-lal-la-la-laa, tral-lal-la-la-lal-lal-lal-laa.

Lauloimme kappaleen ja leikimme siihen kuuluvan yksinkertaisen leikin. Lisäsimme loppulauluhetkeen vielä viimeiseksi oman Pikku Myy-soittorastian, johon lapset saivat kulloinkin vuorollaan ”puhaltaa” musiikkituokiolla laulettu laulut. Tämän jälkeen valitsimme lasten joukosta yhden lapsen, joka sai sulkea soittorastian. Soittorasian muodostui heti ensimmäisestä kerrasta lähtien kaikkien lasten suosikiksi ja ihastuksen aiheeksi. Soittorastian sulkeminen vaikutti olevan lapsille kunniatehtävä ja valituksi tulemisesta kilpailtiin. Joskus tilanne äityi levottomaksi, ja se täytyi pysäyttää. Loppulaulun tavoite eli rauhoittuminen ei siis aina toteutunut. Saimmekin haastattelussa palautetta siitä, että Pikku Myy-soittorasiaan puhaltaminen ja sen sulkeminen olis voitu järjestää jollain toisella tavalla. Haastateltava kommentoi:

Mut mie tekisin sen niin, et mie kiertäisin ja jokainen vuorotellen puhaltaa sit siihen ja joku saa sen aina sulkea sit jos on hienosti ollu siellä ja näin--

Musiikkituokioilla tulee olla yhteisesti sovitut pelisäännöt, jotta esimerkiksi oman vuoron odotus yms. sujuisivat mahdollisimman hyvin. Pitämässämme tuokioissa tärkein pelisääntö oli, että kaikki toiminta lähtee hiljaisuudesta. Näin toteavat myös Hongisto-Åberg ym. (1993, 90). Lisäksi yhteisesti oli sovittu, että kun yksi puhuu niin muut kuuntelevat. Tämän toteutumista helpotti se, että lapset olivat koulussa harjoitelleet tätä. Koulussa opeteltu toimintatapa helpotti ohjaustamme musiikkituokioita pidettäessä.

Musiikkituokioihin tulee liittää neljä peruselementtiä, jotka on esitelty kuviossa 4. Musiikin peruselementit ovat juurtuneet aisteihimme jo ennen syntymää

(Bojner-Horwitz & Bojner, 2007, 34). Nämä elementit on mainittu mm. Lappeenrannan kaupungin EHA1- opetussuunnitelmassa. Halusimme rakentaa omat musiikkituokiomme näiden kahden pohjalta, niitä yhdistellen. Kun opimme tuntemaan lapsia sekä heidän valmiuksiaan ja mieltymyksiään paremmin, pystyimme painottamaan enemmän jotakin noista elementeistä.

Ihmiselle on luonnollista ilmaista itseään laulamalla. Tuttujen ja helppojen laulujen avulla voi kokeilla ja kuunnella omaa ääntään. Niiden avulla saadaan kokemuksia laulun temposta ja muuntelumahdollisuuksista sekä perussykkeestä. (Hongisto-Åberg ym.1993, 86.) Lapsen kehittyessä laulaminen ja puhuminen kehittyvät yhtä aikaa (Ruokonen 2009, 24). Myös Bojner-Horwitz ja Bojner (2007, 34) toteavat kirjassaan, että liike ja ääni ovat tärkeitä lapsen kehityksen kannalta. Laulaminen oli oleellinen osa jokaista musiikkituokiota. Aloitimme aina laulamisella ja lopetimme siihen sekä lisäksi lauloimme aina jossain vaiheessa alun ja lopun välissä. Käytimme paljon lapsille tuttuja lauluja ja opetimme heille uusia.

Lapsen ajattelutaidot kehittyvät yksilöllisesti. Musiikilliset toiminnot, kuten soittaminen, tarjoavat ajattelutaitojen kehittymiselle monimuotoisia ja monentasoisia mahdollisuuksia. (Ruokonen 2009, 27.) Soittaminen kehittää hienomotoriikkaa ja koordinaatiokykyä. Oma kehomme on jatkuvasti käytettävissämme oleva äänilähde. Omalla keholla voi mm. taputtaa, tömistää ja koputtaa (Hongisto-Åberg ym. 1993, 87). Omia musiikkituokioita suunnitellessamme pyrimme ottamaan jokaiseen kertaan mukaan soittamista. Käytimme kehon soittimia, mutta soitimme lasten kanssa myös lyömäsoittimilla, kuten kehärummyilla, djembellä, triangelilla ja kapuloilla. Valitsimme soittimet sillä perusteella, että ne olivat käytettävissä koululla. Lisäksi soittimet olivat lapsille tuttuja ja niillä oli helppo soittaa.

Keholla voidaan ilmaista musiikin herättämiä tunteita ja tunnelmia. Musiikkiliikunnalla voidaan toteuttaa musiikin perussykettä, tempoa ja dynamiikkaa. (Hongisto-Åberg ym.1993, 87.) Musiikkiliikunta on yksi musiikillisista toimintamuodoista. Se antaa mahdollisuuksia hieno- ja karkeamotorisille harjoituksille. Musiikkiliikunnan avulla lapsi voi muodostaa kokonaisvaltaisen kuvan itsestään. Musiikkiliikunnan ja rytmiharjoitusten avulla

lapsi kehittää kuuntelutaitoaan, rytmittäjän ja liikkeiden koordinaatiota. Kun musiikki muuttuu, muodostaa lapsi siitä itselleen mielikuvan ja liikkuu sen mukaisesti. (Ruokonen 2009, 26.) Musiikkituokiossa halusimme lasten liikkuvan ja käyttävän kehoaan mahdollisimman monipuolisesti. Sen takia leikit, joita valitsimme, olivat erilaisia ja painottivat erilaisia asioita. Joissain leikeissä lapset istuivat omalla paikallaan ja esimerkiksi taputtivat, kun taas joissain leikeissä liikuttiin reippaasti ympäri käytettävissä olevaa tilaa musiikin tahdissa.

Jotta lapsi voisi oppia musiikillisen kielen, täytyy hänen osata tunnistaa äänen perusominaisuuksia. Kuuntelemalla lapsi oppii tekemään havaintoja äänen ominaisuuksista. (Ruokonen 2009, 23.) Musiikkiin voidaan liittää esimerkiksi tarina, joka motivoi lasta kuuntelemaan (Hongisto-Åberg ym. 1993, 79). Musiikkituokioilla kuuntelu sellaisenaan oli pienemmässä roolissa kuin kolme muuta musiikin elementtiä. Kuuntelua oli esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, kun kappale kuunneltiin ensin ja sitten vasta laulettiin. Sitä myös yhdistettiin tarinoin: ohjaaja kertoi tarinan ja lauloi sen jälkeen siihen liittyvän laulun. Kuuntelua tarvittiin myös sellaisissa musiikkiliikuntaleikeissä, joissa musiikkia kuuntelemalla selvisi, mitä liikkeitä piti seuraavaksi tehdä. Tästä esimerkkinä Fröbelin palikoiden ”Sutsi satsi”, jota soitimme CD-soittimelta ja leikimme sitä lasten mukana. Vaikutti siltä, että esimerkkinne avulla ja liikkeitämme ja ilmeitämme seuraten lapset tulivat reippaasti leikkiin mukaan sekä herkistyivät kuuntelemaan.

7.2 Musiikkituokioiden sisällön soveltuvuus Voisalmen koulun harjaantumisopetukseen

Tarkastelimme pidettyjen musiikkituokioiden sisällön soveltuvuutta Voisalmen koulun harjaantumisopetukseen tekemällä haastattelun niille opettajille ja avustajille, jotka olivat olleet seuraamassa tuokioita. Haastateltavina oli yksi opettaja ja kolme koulunkäyntiavustajaa. Toteutimme haastattelun teemahaastatteluna ryhmähaastattelun muodossa. Kysymykset koskivat sisällön soveltuvuutta, mahdollisesti käyttöön jääviä työmenetelmiä, tuokioiden hyödyllisyyttä muun opetuksen kannalta sekä käytettyjen menetelmien soveltamismahdollisuuksia opetukseen. Kysymysrunko on opinnäytetyömme liitteessä 3.

7.2.1 Musiikkituokioiden sisältö

Taulukossa 5 on esitelty, mikä musiikkituokioissa oli hyvää, ja mitä kehittämisehdotuksia palautteesta nousi.

Hyvää	Kehittämisehdotuksia
Toistot	Soittimien soveltuminen sisältöön mietittävä tarkemmin
Selkeä alku ja loppu	Enemmän esiintymistä
Teemat	Enemmän kuvia ja tukiviittomia
Musiikin neljän elementin käyttö	Toiminnan ennalta suunnittelu kohderyhmälle sopivaksi
Oppilaiden yksilöllisyyden huomioiminen	Jokaisen musiikkituokion runko olisi hyvä ollut olla näkyvissä
Elävän musiikin käyttö	
Lasten toiveiden kunnioittaminen	

Kuvio 5. Musiikkituokioiden hyvät puolet ja kehittämisehdotukset

Kuten kuviosta 5 voidaan huomata, keräämämme palautteen mukaan musiikkituokioissa hyvää olivat toistot, selkeä alku ja loppu, teemat, ja musiikin eri elementit. Positiivista oli myös oppilaiden yksilöllisyyden huomioiminen, elävän musiikin käyttö ja lasten toiveiden kunnioittaminen. Parantamisehdotuksia saimme soittimien soveltamisesta sisältöön, esiintymisen vähyydestä, kuvien ja tukiviittomien vähästä käytöstä ja toiminnan ennalta suunnittelusta, sekä siitä, että jokaisen musiikkituokion runko olisi voinut olla

oppilaiden nähtävissä. Seuraavissa kappaleissa on avattu käyttämiämme menetelmiä ja niiden tarkoitusta.

Musiikkituokioissa käytimme paljon toistoja. Uusia lauluja toistettiin useampaan kertaan saman tuokion aikana ja niitä kerrattiin seuraavilla kerroilla. Toistojen tarkoituksena oli, että lapset oppisivat laulut ja leikit. Kehittämisehdotuksia saimme siitä, että toistoihinkin voi lisätä pientä vaihtelevuutta. Samaa asiaa ei tarvitse toistaa täsmälleen samalla tavalla joka kerta.

Selkeä alku ja loppu toistuivat jokaisella musiikkihetkellä. Erään haastateltavan mukaan tämä on tärkeää toteutettaessa musiikkituokiota harjaantumisopetukseen. Selkeästä alusta ja lopusta lapset tiesivät milloin aloitetaan ja milloin lopetetaan. Selkeä alku ja loppu voivat luoda lapsille myös turvallisuuden tunnetta. Alkulaulun alkaessa lapset orientoituivat musiikkituokioon, ja kun loppulaulu alkoi, he tiesivät, että pian lopetetaan.

Yhden haastateltavan mukaan oli hienoa, että käytimme tuokioissa eri teemoja. Näitä olivat mm. Tutti ja soolo sekä hiljaa – kovaa. Toinen haastateltava taas olisi toivonut laajempaa teemojen käyttöä niin, että olisimme syventyneet esimerkiksi vuodenaikoihin. Vaikka käsittelimme syksyä ja talvea, olisi hän toivonut niiden huomioimista vielä laajemmin. Teemojen käyttöä olisimme myös voineet selkeyttää esimerkiksi niin, että oppilas, joka soittaa soolon, nousee seisomaan sen ajaksi. Erään haastateltavan mukaan toimintaan osallistuneet lapset pitävät esiintymisestä, ja hän olisikin toivonut sitä enemmän. Haastateltava kertoi, että jos he olisivat tienneet musiikkituokioiden teemoista etukäteen, olisivat he voineet pohjustaa niitä koulussa esimerkiksi aiheeseen liittyvän kirjan tai liikunnan avulla.

Haastattelussa saimme palautetta siitä, että olisimme voineet miettiä tarkemmin soittimien valintaa ja niiden soveltamista musiikkituokioiden sisältöön. Käytimme paljon triangelia, puukapuloita, kehärumpua ja kehon omia soittimia, esimerkiksi käsiä. Haastateltava nosti esimerkiksi sen, että triangeli ei välttämättä ollut oikea soitin tutti ja soolo- teemaan.

Aineistosta nousee esille, että kuvien avulla olisi voinut selkeyttää musiikkituokion kulkua laittamalla niillä rungon näkyviin. Pelkästään selkeä alku ja loppu eivät riitä kuvaamaan lapselle musiikkituokion kestoa ja tapahtumia. Kuvitettu päiväjärjestys toimii ikään kuin kalenterina ja havainnollistaa ajankulkua ja tuo turvallisuuden tunnetta (Laine). Myös yhden haastateltavamme mukaan päiväjärjestys on oppilaille tärkeä. Hänen mukaansa yllätykset ovat mukava lisä ohjelmaan, mutta olisi hyvä, että esillä olisi ollut musiikkituokion perusrunko. Vaikka kuvien käyttö sinänsä ei ole tavoite, niin kuvien visuaalinen sisältö auttaa ymmärtämään asian merkitystä (von Tetzchner & Martinsen 1999, 35).

Käytimme joissakin laululeikeissä kuvien piirtämistä taululle selkeyttämään leikin ideaa. Esimerkiksi ”Lumiukko”- leikissä piirsimme ensin lumiukon taululle, ja jokaisen laulettun säkeistön jälkeen lapset saivat vuorollaan kertoa, mitä lumiukolle laitetaan (piirretään) päälle. Taululla oleva kuva konkretisoi lumiukon varusteineen. Korvasimme tukiviittomia taululle piirtämisellä. Haastateltava mainitsee myös, että koululla olisi ollut valmiita kuvia, joita hän olisi toivonut käytettävän.

Suunniteltaessa kehitysvammaisten lasten musiikkituokioita olisi hyvä osata joitain tukiviittomia, jotka helpottavat kommunikointia. Tukiviittomat ovat osa kokonaisvaltaista kommunikointia, johon kuuluu viittomien lisäksi mm. puhe (Papunet). Musiikkituokioita pitäessämme emme itse osanneet yhtään tukiviittomaa, mistä saimme haastattelussakin palautetta. Haastateltava kommentoi:

Niitä (tukiviittomia) ois voinut tietyst olla vähän enemmän mut sie kyl piirsit aika paljo ja muutenki olit tosi, sehän korvaa tavallaan sen mut kuviakii ois voinu käyttää

Tukiviittomat kuuluvat puhetta korvaaviin kommunikaatiojärjestelmiin, ja niiden manuaaliseen osaan. Tukiviittomat ovat eräänlainen viittomajärjestelmä, jossa viittominen seuraa puhetta sana sanalta (von Tetzchner & Martinsen 1999, 22.) Puhetta voidaan tukea tukiviittomilla, mutta kommunikaatiohäiriöisen ihmisen mahdollisuus hyödyntää ympäristöään riippuu siitä, kuinka hyvin hän ymmärtää puhuttua kieltä. (von Tetzchner & Martinsen 1999, 313-314).

Suunnittelimme jokaisen musiikkituokion etukäteen ja pyrimme jatkuvuuteen teemoissa ja sisällöissä. Suunnitteluvaiheessa kävimme keskinäistä dialogia, minkälaiset leikit ja laulut olivat käsityksemme mukaan sopivia kohderyhmälle. Etenkin aluksi ennaltsuunnittelu oli jokseenkin hankalaa, sillä emme tunteneet ryhmän lapsia ja heidän tarpeitaan. Haastattelun perusteella ennalta suunnittelu nousikin tärkeäksi osaksi musiikkituokioita. Haastateltavamme toivoi, että olisimme huomioineet suunnittelussa vielä enemmän käytännön asioita. Näitä ovat esimerkiksi oppilaiden istumajärjestys, mahdollisuus ryhmän jakamisesta ja luokka-avustajien käyttö oman ohjaamisen tueksi. Hän toi esille myös ennakkoon tutustumisen tärkeyden. Jos olisimme tutustuneet oppilaisiin paremmin ennen musiikkituokioiden aloittamista, olisimme mahdollisesti osanneet ennakoita nämäkin asiat.

Menimme luokkatilaan ajoissa ennen jokaista musiikkihetkeä, jotta tutustuisimme oppilaisiin. Tuokioita edeltävä aika muodostuikin mukavan rennoksi hetkeksi oppilaiden kanssa. Pelasimme heidän kanssaan pelejä, leikimme, piirsimme, harjoittelimme kirjoittamista ja juttelimme. Musiikkituokioiden edetessä opimme tuntemaan oppilaat paremmin, mikä helpotti heidän henkilökohtaisten tarpeidensa huomioimista. Pyrimme huomioimaan, että oppilailla saattaa olla aistiyliherkkyyksiä ja että he eivät tämän vuoksi pidä esimerkiksi kosketuksesta. Pyrimme myös pitämään oppilaille antamamme lupaukset – jos olimme edellisellä kerralla luvanneet, että seuraavalla kerralla saa soittaa haluamaansa soitinta, niin näin myös tehtiin. Haastattelussa saimmekin hyvää palautetta oppilaiden yksilöllisyyden ja toiveiden huomioimisesta.

--että on huomioitu tää yksilöllisyys, kun meillä on oppilaita joilla on aisti..miten se.. aistit erilaisia, niin ennen kun laitetaan mitalia kaulaan niin varmistitte voiko laittaa, ne on sellasia kohtaamisia kyl et oli kiva että se oli huomioitu.

Aineistosta nousee esille, että oppilaat olivat haastateltavien mukaan innostuneita ja nauttivat musiikkituokioista. Eräs haastateltavista kertoo pitävänsä oppilaita työnsä mittarina siitä, kuinka hyvin toiminta on onnistunut. Innostuneisuus ja musiikkituokioista nauttiminen kertovat sisällön olleen heitä varten suunnattu.

---nautti siitä ja mielellään tuli niin se aika hyvin kuvaa sitä et se on niinku heitä varten suunnattu, ja he hyötyy siitä ja nauttii siitä.

Kehittämisehdotuksista tulee mieleen, olisiko meidän pitänyt järjestää enemmän palautekeskusteluja henkilökunnan kanssa, jotta olisimme osanneet kehittää toimintaamme paremmin. Pohtiessamme asiaa olemme tulleet siihen lopputulokseen, että ainakin alussa olisimme voineet käyttää enemmän opettajaa sekä luokka-avustajia hyväksemme sekä järjestää tapaamisen puolivälissä toiminnallista osuutta. Vaikka kohderyhmä jaksoikin keskittyä ja kuunnella pääosin koko musiikkitunnin ajan, vastuun jakaminen luokka-avustajille ja opettajalle olisi voinut ehkäistä silloin tällöin ilmennyttä yleistä hälinää. Henkilökunnan oppilaiden tuntemusta olisi voinut hyödyntää eritoten aloittaessamme toimintaa, sillä se olisi voinut helpottaa toiminnan suunnittelua. Lisäksi seuraavan musiikkikerran ohjelma olisi ollut hyvä olla myös työntekijöiden tiedossa. Näin pitämämme musiikkituokiot olisivat selvästi liittyneet muuhun opetukseen ja olleet osa kokonaisuutta.

--ois ollut hyvä et ois vähän tiedetty et mitähän ens kerralla on ni ois voinu vähän vaik jonkun kirjan avulla pohjustaa, tai jotenki liikunnassa pitää sitä sitten--

Vedettäessä musiikkituokioita on hankalaa havainnoida osallistujia. Ohjaaja keskittyy ohjeiden antamiseen, itse soittamiseen tai laulamiseen ja ylipäättään tunnin hallintaan. Henkilökunta seurasi pitämiämme musiikkihetkiä, mutta he eivät olleet aktiivisesti mukana siinä.

--et mie seurasin lapsia, miust oli hurjan hauska seurata mitä ne tekee.

Toiminnan keskiössä olivat oppilaat ja ohjaajat, jolloin henkilökunnalle jäi mahdollisuus meidän toimintamme havainnointiin. Vaikka joka tuokion jälkeen kävimme keskenämme läpi sen sisällön osat ja arvioimme niiden sujuvuutta sekä omaa työskentelyämme, olisi ohjauksen kannalta ollut arvokasta tietoa keskustella henkilökunnan kanssa heidän havainnoistaan.

7.2.2 Musiikkituokioiden hyödyllisyys muun opetuksen kannalta ja menetelmien soveltuvuus musiikin opetukseen Voisalmen koulun harjaantumisopetuksessa

Musiikkituokiot olivat haastateltavien mukaan hyödyllisiä muun opetuksen kannalta. Aluksi saimme vastaukseksi vain tämän, jonka jälkeen pyysimme heitä erittelemään menetelmiä ja leikkejä, jotka heidän mielestään edesauttoivat muuta koulutyöskentelyä. He nostivat esimerkeiksi oman vuoron odottamisen, rytmiharjoitukset, musiikin eri elementit ja itseilmaisun. Erään haastateltavan mukaan musiikkituokiomme ovat sovellettavissa musiikin opetukseen varsinkin harjaantumisopetuksessa. Haastateltava tuo esille, että käyttämämme menetelmät ovat käytettävissä ainakin pienempien oppilaiden musiikin opetukseen.

Kun meillähän nyt tää taso saattaa viistoist vuotiaalla olla neljä vuotiaan taso niin ne tykkää tän tyyppisestäkin ihan hurjasti, et ilman muuta näitä, et nää on ihan käyttökelpoisia.

Laulaminen ja rytmiharjoitukset kehittävät puhetta ja sanavarastoa. Myös Ruokonen (2009, 24) toteaa laulamisen tukevan lapsen puheen ja kielen kehitystä. Näin henkilö, jolla on puheen kehityksen viivästymä tai puheen tuottamisen pulmia, saattaa hyötyä laulamisesta. Elementeistä nousi haastattelussa esiin myös kuuntelu. Yhden haastateltavan mukaan se kehittää keskittymiskykyä, kuuloaistia ja reaktiokykyä. Palautteesta selviää, että musiikkituokioille osallistuneet lapset oppivat laulamaan kuulemalla. He eivät välttämättä osaa lukea, joten kuuloaistin ja kuuntelemisen merkitys kasvaa. Laulun oppiminen kuuntelemalla edellyttää keskittymistä.

Eräs haastateltava puhuu oman vuoron odottamisen tärkeydestä. Hänen mukaansa se on tapa, joka on aina hyvä oppia. Musiikkituokioilla vaadimme oman vuoron odottamista esimerkiksi soittimien jakamisen yhteydessä ja hiljaisuutta, kun joku puhui tai antoi ohjeita.

Että ilman muuta siit on hyötyy niinku kaikille, kaikkeen kokonaisuuteenaan, niin koulussa koulutyöskentelyyn myöskin.

Palautteen perusteella voidaan siis todeta, että pitämämme musiikkituokiot olivat sisällöiltään sellaisia, että ne tukevat koulutyöskentelyä.

7.2.3 Menetelmät, jotka jäävät käyttöön Voisalmen koulun harjaantumisopetuksen musiikin opetukseen

Yksi opinnäytetyömme tavoitteista oli, että jokin käyttämistämme menetelmistä tai leikeistä jäisi käyttöön koululle. Kysyimme tätä haastattelussa. Yksi haastateltavista nosti esille kolme asiaa. Nämä olivat ”Viisi lumiukkoa”- laululeikki, musiikin teemat ja soittorasias. ”Viisi lumiukkoa”- laululeikki on kuvattu liitteessä 4.

”Viisi lumiukkoa”- laululeikki oli haastateltavan mielestä hauska, ja hän oli huomannut myös oppilaiden pitävän tästä. Haastattelussa hän kertoi kirjoittaneensa leikin itselleen ja aikovansa kehittää sitä eteenpäin. Hän mainitsee kehittämisideoiksi laulun sanojen kirjoittamisen symbolikirjoituksella ja sen konkretisoimisen ja selkeyttämisen. Musiikin teemat hän kertoo ottavansa laajemmin käyttöön omassa työssään. Myös Pikku Myy soittorasias jää hänen käyttöönsä. Kysyttäessä menetelmistä ja työvälineistä, joita aikoo käyttää työssään, haastateltava kommentoi:

Öö.. Alku ja loppu, muistaa (ne) viel enemmän. Alkaa hiljaisuudesta.

Haastateltava kertoi, että käyttämämme menetelmät ja leikit ovat sovellettavissa Voisalmen koulun harjaantumisopetuksen musiikin opetuksessa, mutta niitä pitää kehittää eteenpäin ja jatkaa. Musiikkituokioiden sisältöjä pitäisi selkeyttää, jotta ne soveltuisivat käytäntöön.

8 POHDINTA

Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia menetelmiä kehitysvammaisen lapsen musiikin opetuksessa voidaan käyttää. Järjestimme Voisalmen koulussa pienille kehitysvammaisille lapsille musiikkituokioita, ja tarkoitus oli niiden kautta viedä uusia musiikillisia toimintatapoja musiikin opetukseen siellä. Arvioimme menetelmien toimivuutta ja jatkumahdollisuuksia ryhmähaastattelun avulla kerätyn palautteen perusteella.

Järjestimme Voisalmen koulussa 10 musiikkituokiota, joista jokainen kesti noin 45 minuuttia. Tuokiot sisälsivät musiikkiliikuntaa, laulamista, soittamista ja kuuntelemista – eli kaikkia neljää musiikin elementtiä. Halusimme elävöittää musiikin opetusta mm. musiikkileikeillä, käsinukeilla ja piirtämällä. Uskomme, että oma innostuneisuutemme ohjaajina vaikutti osaltaan oppilaiden mukana oloon. Oppilaiden innostaminen oli helppoa, sillä olimme itse innostuneita ohjauksesta ja musiikista. Musiikkituokiot olivat pääosin onnistuneita, koska lapset olivat mielellään mukana jokaisella kerralla. Tätä tukee myös haastateltavilta saatu palaute.

Oppilaistahan sen näki, ne osallistu hyvin ja ne oli innolla mukana koko ajan.

Koska opinnäytetyömme on selvitys, ei sen perusteella voida muodostaa selviä tai yleispäteviä päätelmiä siitä, olivatko käyttämämme menetelmät toimivia. Selvityksen perusteella ei myöskään voida muodostaa kokonaiskuvaa siitä, millaisin menetelmin musiikin opetus voidaan harjaantumisopetuksessa järjestää, sillä se on kohdistettu vain yhden koulun kahteen luokkaan. Selvityksestämme ei voi tehdä yleispäteviä oletuksia, ovatko käyttämämme musiikin menetelmät käyttökelpoisia tai sovellettavissa muualle.

Opinnäytetyömme tarkoituksena olikin selvittää, millaisia menetelmiä voitaisiin käyttää Voisalmen koulussa. Keräämämme palautteen avulla saimme viitteitä siihen, olivatko menetelmämme toimivia näille oppilaille. Haastattelun perusteella, voidaan todeta, että menetelmät olivat hyviä, mutta jotta ne jäisivät

käyttöön, niitä pitäisi kehittää edelleen selkiyttämällä ja liittämällä niihin tukiviittomia, kuvia tai symbolikirjoitusta.

Palautteen perusteella kaikki käyttämämme menetelmät eivät sellaisenaan toimineet, koska kehitysvammaisen lapsen opetusta suunniteltaessa on erityisen tärkeää tuntea lapsi. Lapsen tunteminen mahdollistaa erityistarpeiden huomioimisen sekä lapsilähtöisen suunnittelun. Kaikki lapset ovat erilaisia ja kehittyvät eri tahtiin. Tästä syystä opinnäytetyössä käytetyt menetelmät ja toimintatavat eivät ole suoraan siirrettävissä kaikille oppijoille ja kaikkiin oppimisympäristöihin.

Suunniteltaessa kehitysvammaisen lapsen musiikin opetusta on otettava huomioon lapsen yksilölliset tarpeet ja erityispiirteet. Haastavaksi tuokioiden pitämisen ja suunnittelun teki se, ettemme tunteneet lapsia aiemmin. Tutustuminen lapsiin etukäteen olisi ollut tärkeää, sillä veimme koululle itse suunnittelemamme musiikkituokioiden, joka oli irrallaan muusta opetuksesta. Myös haastateltavat näkivät tärkeänä ennalta tutustumisen. Lapsiin ennakkoon tutustumisen olisi auttanut meitä suunnittelemaan toimintaa ja jolloin se olisi ollut enemmän muokattavissa heidän tarpeidensa mukaan. Opinnäytetyötä tehdessämme opimme ennaltsuunnittelun, ennakoinnin ja lapsiin tutustumisen tärkeyden.

Ennalta suunnittelu on tärkeää suunniteltaessa mitä tahansa toimintaa. Suunnittelu asettaa toiminnalle tavoitteet, ja suunnitelmaan on helppo turvautua toiminnan edetessä. Se auttaa jäsentämään sitä, kenelle toimintaa suunnitellaan. Koska suunnitelma asettaa toiminnalle tavoitteet, on etukäteen suunniteltua toimintaa myös helpompi arvioida. Opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden kautta opimme tuntemaan suunnitelman merkityksen ja kehityimme suunnittelemaan toimintaamme entistä paremmin. Vaikka ennalta suunnittelu on tärkeää, on myös hyvä muistaa, että suunnitelmaa on voitava tarvittaessa muuttaa. Hyvä suunnitelma elää toiminnan edetessä. Musiikkituokioiden etenivät suunnitelman mukaan, mutta eivät aina noudattaneet sitä täysin. Toisinaan otimme jonkun laulun tai leikin, jota emme olleet etukäteen suunnitelleet. Lapsista pystyi huomaamaan, milloin he tarvitsivat reippaampaa ja milloin rauhallisempaa ohjelmaa.

Kehitysvammaatyössä ajattelumaailma on muuttumassa entistä enemmän inklusiiviseen suuntaan. Inklusiivisemmän ajattelutavan myötä muuttuu myös kehitysvammaisten kanssa toimiminen. Yleinen asenneilmapiiri on myös muuttunut inklusion myötä, ja kehitysvammaiset ovat entistä enemmän näkyvillä yhteiskunnassamme. Sen takia on olennaisen tärkeää tuoda esille uusia työtapoja heidän kanssaan työskentelyyn.

Opinnäytetyöprosessin aikana opimme peilaamaan omaa toimintaamme toistemme kautta. Kävimme jokaisen musiikkituokion jälkeen keskustelua siitä, miten onnistuimme ohjaajina, kuinka sisältö vastasi oppilaiden kykyjä ja tarpeita sekä kuinka tuokio sujui kokonaisuudessaan. Annoimme toisillemme palautetta ja pohdimme, kuinka voisimme parantaa tuokioiden sujuvuutta. Mietimme alati, kuinka musiikkituokiosta voisi tehdä vielä paremman. Reflektoimme itseämme ja toisiamme, mutta emme ymmärtäneet käyttää tarpeeksi hyväksi henkilökunnan tietämystä ja havaintoja. Heiltä saatu informaatio ja kokemukset olisivat olleet arvokkaita toiminnan kehittämisen kannalta.

Opinnäytetyömme on antanut meille paljon hyödyllistä teoretietoa ja mahdollisuuden kokeilla ja harjoitella erilaisia musiikillisia työvälineitä ja ryhmän ohjausta. Tulevaisuutta varten olemme saaneet paljon hyödyllistä kokemusta ja rohkeutta musiikkituokioiden pitämisestä. Voisalmen koulun harjaantumisopetukselle opinnäytetyömme on luonut mahdollisuuden ottaa käyttöön uusia menetelmiä ja työtettä musiikinopetukseen. Koulu ottaa sellaiset asiat käyttöönsä, jotka se on havainnut hyviksi tai kehityskelpoisiksi.

Opinnäytetyö tukee ja vahvistaa käsitystämme siitä, että musiikki on ainutlaatuinen työväline, joka tukee ihmisen kaikkia kehityksen osa-alueita. Se on kaikkien käytettävissä oleva työväline, jota kannattaa rohkeasti kokeilla eri asiakasryhmien parissa. Opinnäytetyömme on lukijalleen todiste siitä, että kuka tahansa voi hyödyntää musiikkia ja hyötyä siitä.

LÄHTEET

Ahonen-Eerikäinen, H. 1994. Taide psykososiaalisen työn välineenä. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja

Bojner-Horwitz, E. & Bojner G. 2007. Mielihyvää musiikista. Helsinki:WSOY

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitos 2010a. Palvelut. Vammaisten ja kehitysvammaisten palvelut. <http://www.eksote.fi/Default.asp?NakymaID=7> (Luettu 19.1.2010)

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitos 2010b. Palvelut. Vammaisten ja kehitysvammaisten palvelut. Kehitysvammaopoliinikka <http://195.255.122.167/Kiinteasivu.asp?KiinteasivuID=564&NakymaID=7> (Luettu 19.1.2010)

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitos 2010c. Palvelut. Vammaisten ja kehitysvammaisten palvelut. Päivähoito. <http://195.255.122.167/Kiinteasivu.asp?KiinteasivuID=566&NakymaID=7> (Luettu 19.1.2010)

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitos 2010d. Palvelut. Vammaisten ja kehitysvammaisten palvelut. Erityisopetus ja ammatillinen koulutus. <http://195.255.122.167/Kiinteasivu.asp?KiinteasivuID=563&NakymaID=7> (Luettu 19.1.2010)

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitos 2010e. Palvelut. Vammaisten ja kehitysvammaisten palvelut. Kehitysvammaisten palvelut. Vapaa-aika. <http://www.eksote.fi/Kiinteasivu.asp?KiinteasivuID=570&NakymaID=7> (Luettu 15.10.2010)

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitos 2010f. Palvelut. Vammaisten ja kehitysvammaisten palvelut. Ajakohtaista. <http://www.eksote.fi/Kiinteasivu.asp?KiinteasivuID=585&NakymaID=7> (Luettu 15.10.2010)

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitos 2010g. Palvelut. Vammaisten ja kehitysvammaisten palvelut. Kehitysvammaisten palvelut. Lyhytaikainen asuminen. <http://www.eksote.fi/Kiinteasivu.asp?KiinteasivuID=569&NakymaID=7> (Luettu 15.10.2010)

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Tummavuoren kirjapaino Oy: Vantaa.

Hongisto-Åberg, M., Lindberg-Piiroinen, A. & Mäkinen, L. 1993. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammer-paino Oy

Ikonen, O. & Juvonen, J. & Ojala, T. 2002. Oppimisesta, opettamisesta ja oppimisvaikeuksista. Teoksessa Ikonen, O. & Juvonen, J. & Ojala, T. (toim.)

Kohtaamisia koulupolulla. Kasvun ja oppimisen tukeminen. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 22-41

Ikonen, O. 1998. Oppimisympäristöt. Teoksessa Ikonen, O. (toim.) Kehitysvammaisten opetus. Mitä ja miten? Helsinki: Hakapaino Oy, 409-436

Ikonen, O. & Höylä, N. 1998. Opettaminen. Teoksessa Ikonen, O. (toim.) Kehitysvammaisten opetus. Mitä ja miten? Helsinki: Hakapaino Oy, 211-361

Kaski, M., & Manninen, A. & Pihko, H. 2009. Kehitysvammaisuus. 4. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy

Kehitysvammahuollon tietopankki. Harjaantumisopetus.
<http://www.saunalahti.fi/kup/kunt/harjaantumiskoulu.htm> (Luettu 9.12.2009)

Kehitysvammaliitto ry 1995. Kehitysvammaisuus – Määrittely, luokitus ja tukijärjestelmät. 2. painos. Helsinki: Hakapaino Oy

Laine, K. Tikoteekki. Tikonen- arkisto. Kuvitetusta päiväjärjestyksestä kuvalliseen ilmaisuun. [http://papunet.net/tikoteekki/julkaisut/tikonen-tiedote/arkisto.html?tx_mininews_pi1\[showUid\]=49&cHash=3d9064d97e](http://papunet.net/tikoteekki/julkaisut/tikonen-tiedote/arkisto.html?tx_mininews_pi1[showUid]=49&cHash=3d9064d97e) (luettu 15.9.2010)

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519

Lappeenrannan kaupunki 2010a. Palvelut. Päivähoito. Varhaiskasvatussuunnitelma. <http://www.lappeenranta.fi/?deptid=11645> (Luettu 29.10.2010)

Lappeenrannan kaupunki 2010b. Voisalmen koulu. Erityisopetus. <http://www.lappeenranta.fi/?deptid=16050> (Luettu 9.12.2009)

Lappeenrannan kaupunki 2010c. Koulutus ja opiskelu. Perusopetus. Koulut. Erityisluokat. Voisalmen koulu. perusopetuksen opetussuunnitelma. Liite EHA1 OPS <http://www.lappeenranta.fi/?deptid=13830> (luettu 24.7.2010)

Lappeenrannan musiikkiopisto 2010a. Opetussuunnitelma. Varhaisiän musiikkikasvatus
[http://www.lappeenrannanmusiikkiopisto.com/ops.htm#VARHAISIÄN MUSIIKKIKASVATUS](http://www.lappeenrannanmusiikkiopisto.com/ops.htm#VARHAISIÄN_MUSIIKKIKASVATUS) (Luettu 19.1.2010)

Lappeenrannan musiikkiopisto 2010b. Toimintasuunnitelma
<http://www.lappeenrannanmusiikkiopisto.fi/8> (luettu 26.7.2010)

Lehtonen, K. 1989. Esipuhe. Teoksessa Lehtonen, K. 1989. Musiikki terveyden edistäjänä. Juva: WSOY

Leinonen, E. & Nieminen, K. 2006. Down- lapsen koulutus. Kun perheessä on vammaisen lapsi. Lapsen opetus. <http://www.nettineuvo.fi/index.asp> (Luettu 9.12.2009)

Malm, M., Matero, M. & Repo, M. & Talvela, E-L. 2006. Esteistä mahdollisuuksiin – vammaistyön perusteet. 1.-2. painos. Helsinki: WSOY

Opetushallitus. Koulutus ja tutkinnot. Perusopetus.
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tut

Papunet. Kommunikointikeinot. Viittomat. Tukiviittomat.
<http://papunet.net/tietoa/kommunikointikeinot/viittomat/tukiviittomat.html> (luettu 15.9.2010)

Pusa, T. 2009. Taide kestää elämän – taiteen terapeuttisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ruokonen, I. & Rusanen, S. & Välimäki, A-L. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy

Ruokonen, I. 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa Ruokonen, I. & Rusanen, S. & Välimäki, A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 22-29

von Tetzchner, S. & Martinsen, H. 1999. Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin. Helsinki: Hakapaino Oy.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Wood, Donna. Move, sing, listen, play. Preparing the young child for music. 1982. Thompson music, Toronto, Canada

LAPPEENRANNAN KAUPUNKI
Kasvatus- ja opetustoimi

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Perusopetusjohtaja

28.04.2010

293/016/2010

§ 6/2010/KO/ tutkimuslupapäätös

Asia **TUTKIMUSLUPAHAKEMUS, PAULA PÄIVÄRINTA JA NINA INTKE**

Hakija/vireillepanija Päivärinta Paula ja Intke Nina

Liite Tutkimuslupahakemus

Päätös Myönnän tutkimusluvan.

Tutkimuksen tekijän tulee hankkia myös huoltajalta lupa alle 18-vuotiaiden haastatteluun, kuvaamiseen sekä havainnointiin. Tutkimuksen tekijät eivät saa käyttää tutkimuksen aikana saamiaan salassa pidettäviä tietoja lapsen tai hänen läheistensä vahingoksi tai halventamiseksi tai sellaisten muiden etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus. Tutkimuksen tekijä ei saa luovuttaa salassa pidettäviä henkilötietoja sivulliselle. Tutkimuksen tekijän tulee toimittaa maksutta tutkimusraportista yksi kappale hallintotoimistoon.

Sovelletut oikeusohjeet Kasvatus- ja opetustoimen johtosääntö 14 §
Kasvatus- ja opetustoimen toimintasääntö 9 §

Muutoksenhaku Tähän päätökseen voi hakea muutosta. Ohje oheisena.

Mari Routti
perusopetusjohtaja

Jakelu Päivärinta Paula

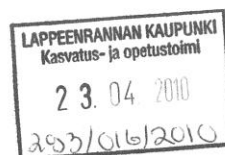
Päätös on lähetetty postitse asianosaiselle 29.4.2010.

LAPPEENRANNAN KAUPUNKI
Kouluvirasto
PL 214 (Brahenkatu 5 A)
53101 LAPPEENRANTA
Puh. 05-6161

NYL

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS Tieteellinen tutkimus/opinnäytetyö	
1	Tutkimuksen nimi Musiiin käyttö pienten kehitysvammaisten lasten opetuksessa
2	Tutkimuksesta vastaava tutkija/tutkijat, tutkijaryhmä, tutkimusorganisaatio Saimaan ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala, sosiaalialan koulutusohjelma. Valto Käkelän katu 3 53130 Lappeenranta
3	Tutkimuksen suorittajat ja tutkimuksen suorituspaikka (nimi, virka/työ, virka-/työpaikka, yhteystiedot) a) tutkimuksen vastuullinen johtaja tai tutkimuksesta vastaava ryhmä b) opinnäytetyön ohjaaja Koulutuspäällikkö Helena Wright, Saimaan ammattikorkeakoulu, puh. 040 7548430. helena.wright@saimia.fi c) tutkijat, joille haetaan lupaa Sosionomi (AMK) - opiskelijat Nina Intke ja Paula Päivärinta d) tutkimuspaikka ja osoite Tutkimuksen suorituspaikka Voisalmen koulu, harjaantumisopetus Voisalmentie 19, 53920 Lappeenranta
4	Yhdyshenkilö (nimi, osoite, yhteystiedot) Katarina Turkki katarina.turkki@lappeenranta.fi p. 0407756910
5	Tutkimuksen luonne

6	<p>Tutkimuksen kestoaika (<i>kertaluonteinen tutkimus/seurantatutkimus</i>)</p> <p>Kertaluonteinen tutkimus/opinnäytetyö. Lokakuu 2009-helmikuu 2010 (musiikkituokiot toteutettu projektiopintoina)</p>
7	<p>Tutkimussuunnitelman tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tarkoituksena on selvittää musiikin käyttöä pienten kehitysvammaisten lasten opetuksessa Voisalmen koulussa. Opinnäytetyön selvitystehtävät ovat seuraavat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) toteuttaa ja kuvata Voisalmen koulussa pidettävät musiikkituokiot 2) kerätä palaute pidetyistä tuokioista ja arvioida niitä palautteen pohjalta 3) tuoda näkökulmia siihen, miten musiikkikasvatusta voidaan jatkossa järjestää Voisalmen koulussa. <p>Musiikkituokiot on toteutettu projektiopintoina lokakuu 2009-helmikuu 2010, musiikkituokioita kertyi yhteensä 12.</p> <p>Palaute tuokioista kerätään henkilökunnalta ryhmähaastatteluna ja aineisto analysoidaan laadullisin menetelmin. Opiskelijoiden (musiikkituokioiden pitäjien) havainnoin ja musiikkituokioista saadun palautteen tuloksena aineistosta tuotetaan kehittämissuhteita musiikkikasvatuksen kehittämiseen pienten kehitysvammaisten lasten opetuksessa.</p>
8	<p>Tutkimusmenetelmän kuvaus</p> <p>Opinnäytetyö on toiminnallinen, ja sen tarkoituksena on selvittää musiikinkäyttöä pienten kehitysvammaisten lasten opetuksessa. Musiikkituokioiden käytännön toteuttaminen on osa opinnäytetyötä. Aineistoina käytetään suunnittelemaamme musiikkituokioita ja niiden pohjalta kerättyä palautetta. Palaute kerätään henkilökunnalta ryhmähaastatteluna ja aineiston keruumenetelmä on teemahaastattelu.</p>
9	<p>Tutkimuksessa käytettäväksi pyydetty aineisto (<i>asiakirjatiedot</i>)</p> <p>ei ole</p>

10	Muut tutkimuksessa käytettävät tiedot <i>(muut asiakirjatiedot, tutkittavilta haastatteluin/kyselyin saatavat tiedot)</i> ei ole
11	Tutkimusrekisterin tietotyypit a) Tutkimusrekisteriin kerättävät henkilön yksilöintitiedot eriteltyinä -- b) Muut tiedot ja tietotyypit --
12	Tutkimusaineiston suojaus, arkistointi ja hävittäminen <i>(salassa pidettävän tiedon käsittely, suojaus, käytön valvonta, hävittäminen)</i> Kaikkea opinnäytetyöhön liittyvää tietoa käsitellään luottamuksellisesti ja salassapitosäädökset huomioiden.
13	Tutkimuksen mahdollinen ulkopuolinen rahoitus --
14	Tutkimustulosten hyödyntäminen <i>(julkaiseminen ym.)</i> Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää pienten kehitysvammaisten lasten opetuksen kehittämiseksi Lappeenrannassa.
15	Sitoumukset Sitoudun siihen, etten käytä saamiani tietoja asiakkaan tai hänen läheistensä vahingoksi tai halventamiseksi tai sellaisten muiden etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus enkä luovuta saamiani salassa pidettäviä henkilötietoja sivulliselle.

16	Liitteet ☒ Tutkimussuunnitelma ☐ Tutkimusta varten myönnettyt muut luvat ☐ Luonnos rekisteriselosteeksi ☐ Malli tutkimushenkilöille annettavasta yhteydenotto- ja informointikirjeestä ☐ Malli tutkimushenkilöiltä/hooltajilta pyydetystä suostumuksesta ☐ Muut liitteet
17	Päiväys, hakijan allekirjoitus ja osoite Päiväys 23.4.2010 Allekirjoitus <i>Paula Päivarinta</i> Osoite <i>Punaherukkankatu 2 53500 Lappeenranta</i> <i>Nina Jutke</i>
18	Päiväys ja vastaavan ohjaajan allekirjoitus Päiväys 23.4.2010 Allekirjoitus <i>Tuija Nummela</i> <i>TUIJA NUMMELA 0400 511898</i> <i>tuija.nummela@scimr.fi</i>
19	Tutkimuslupahakemus toimitetaan osoitteeseen Kouluvirasto PL 214 (Brahenkatu 5 A) 53101 LAPPEENRANTA
21	Tutkimusluvan myöntämistä koskeva päätös ☐ Myönnän tutkimusluvan. ☐ En myönnä tutkimuslupaa. Perustelut: Päiväys ____ . ____ 200__ Päätösnumero ____ Tuija Willberg koulutoimenjohtaja

Tutkimusraportin toimittaminen

Kouluvirasto edellyttää, että se saa maksutta käyttöönsä yhden kappaleen tutkimusraportista.

Musiikkituokiot:**• 1. kerta 4.11.2009**

1. Alkulaulu (Lapset on tulleet laulamaan)

- Maijal oli karitsa- melodia, uudet sanat
- uusi, opeteltava laulu, joka käytössä koko projektin ajan
- säestys kitaralla

2. Tutustumisleikki

- nimitäputus
- taputetaan oman nimen tavut
- käydään läpi jokainen osallistuja

3. Keskustelua syksystä

- kysytään oppilailta mitä syksyyn kuuluu ja piirretään mieleen tulevat asiat taululle

4. Syksyllä- laulu

- jokaisella säkeistöllä oma kuva
- valitaan näyttäjät kuville, näyttäjä kiertää näyttämässä kuvaa säkeistön aikana
- sanat heijastettu piirtoheittimellä taululle symbolikirjoituksella

5. Loppulaulu (Suljen ihanan soittorasian)

- lapset istuvat piirissä, lauletaan ja leikitään
- toistetaan laulu ja leikki seisoen
- otetaan soittorasia mukaan
- lapset puhaltavat laulettu laulut soittorasiaan

• 2. kerta 11.11.2009

1. Alkulaulu (Lapset on tulleet laulamaan)

2. Vivaldi Syksy CD:ltä

- musiikkiliikunta
- musiikin pysähtyessä liike loppuu

3. Sataa sataa ropisee- laulu

- tuttu laulu
- ensin laulaen, sitten soittaen ja laulaen
- soittimena kehärumpu

4. Kirppu ja härkä- laulu

- uusi laulu
- opetettiin lapsille niin, että ensin lausuttiin ensimmäisen säkeistön sanat ääneen
- sitten laulettiin itse, ja lapset tulivat mukaan lauluun kun osasivat
- sanat heijastettu taululle piirtoheittimellä

5. Syksyllä- laulu

- edellisen kerran kertaus

6. Loppulaulu

- **3. kerta (18.11.2009)**

1. Alkulaulu

2. Värileikki omalla paikalla

- ”ne kaikki lapset joilla on punaista yllään hyppäävät kolme kertaa tasajalkaa”

3. Väriarvoituksia

- kuuntelu
- CD:ltä

4. Liikennevalo-leikki

- luokassa oli oikea liikennevalo, josta yksi lapsi kerrallaan sai tulla näyttämään mikä valo palaa. Samalla laulettiin Liikennevalo- laulua

5. Kirppu ja härkä

- ensin laulettuna, sitten niin että liikutaan isona (härkä) ja pienenä (kirppu)

6. Soittorasias

- **4. kerta (25.11.2009)**

1. Alkulaulu

- muuten sama, mutta uutena asiana rytmin taputtaminen käsillä

2. Montako silmää?

- kysytään lapsilta monta silmää, korvaa, suuta, kieltä, nenää ja sormeja on → 5 sormeja pystyssä, johdatus seuraavaan leikkiin

3. Viisi lumiukkoa- laululeikki

- uusi laulu
- opetetaan ensin laulu korvakuulolla
- kun laulua laulettu muutaman kerran, otetaan mukaan leikki

4. Keho käyntiin- laulu CD:ltä

- kuuntelu ja liikuntaleikki
- toistetaan lasten kanssa CD:ltä tulevat ohjeet

5. Jänojussin mäenlasku- laulu

- kuuntelu
- käsinuket orava ja jänis

6. Fröbelin palikat: Sutsi Satsi CD:ltä

- liikuntaleikki
- toistetaan CD:ltä tulevat ohjeet

7. Kirppu ja härkä- laulu

- toistetaan edellisillä kerroilla opeteltua laulua
- uutena mukaan lisäys Kirppu – hiljaa/Härkä – kovaa (dynaamiset vaihtelut)

8. Loppulaulu

- **5. kerta (9.12.2009)**

1. Alkulaulu
2. Koska luistellaan- laulu
 - tuttu laulu
 - yhdessä laulaen ja leikkien
3. Jäno jussin mäenlasku
 - yhteislaulu
 - sanat heijastettu piirtoiheittimellä taululle symbolikrijoituksella
4. Pikkupupu- tarina
 - kuuntelu
 - ohjaaja laulaa tarinan
 - piirretään tarina taululle
5. Rati-riti-ralla
 - ensin laulaen, sitten soittaen
 - soittimina triangelit, marakassit ja rytmimunat

6. Loppulaulu

- **6. kerta (16.12.2009)**

1. Alkulaulu
2. Pakkasukko- tarina
 - ohjaaja kertoo itse keksimänsä tarinan pakkasukosta ja piirtää sen taululle
 - mukana kehärumpu tehostamassa tarinaa
3. Pakkasukko jäädyttää- leikki
 - musiikkina Vivaldin talvi
 - kun musiikki lakkaa, Pakkasukko puhaltaa ja jäädyttää lapset paikalleen (toinen ohjaajista=pakkasukko)
4. Rati-riti-ralla
 - ensin laulaen, sitten soittaen
 - soittimina triangelit, marakassit ja rytmimunat
 - yksi soitinryhmä soittaa tietyn säkeistön kappaleesta
5. Pakkasaamuna paleltaa
 - uusi laulu
 - laululeikki
 - oppilaat piiriin keskelle, ja laulettaessa "Tule lähemmäs" siirrytään keskemälle piirissä
 - johdatus seuraavaan leikkiin
6. Tossu ja sukka- laululeikki
 - lapset tiiviissä piirissä lattialla edellisen leikin jäljiltä
 - lauletaan laulu ja kun laulu loppuu, kysytään kenen varpaita ohjaaja kosketta
 - pyritään käymään läpi kaikkien lasten varpaat

7. Tip-tap CD:ltä
- musiikin tahdissa leikkien

8. Loppulaulu

- **7. kerta (13.1.2010)**

1. Alkulaulu

- kantele

2. Kuulumisten vaihtoa joulusta

3. Viisi lumiukkoa- laululeikki

4. Fröbelin palikat CD:ltä

- liikuntaleikki

- ohjeiden kuunteleminen, ja niiden toistaminen CD:ltä

5. Solo-tutti

- lapset kävelevät solon ja tutin mukaan

- termit tutuiksi

- säestys pianolla

6. Solo-tutti

- lapset soittavat tuttina ja soolona

- säestys pianolla

7. Loppulaulu

- **8. kerta (20.1.2010)**

1. Alkulaulu

2. Tarina lumiukosta

- internetistä löydetty tarina

- johdattaa seuravaan lauluun

3. Lumiukon rakennan- laulu

- oppilaat piirissä keskellä, pehmolelu kiertää oppilaiden joukossa

- kun laulu loppuu, se jolla pehmolelu on, saa sanoa mitä lumiukolle laitetaan päälle

- ”Teen, teen , lumiukon teen, lumiukolleni laitan – paikalleen”

- piirretään lumiukko taululle ja lisätään lasten mainitsevat asiat siihen

4. Fröbelin palikat: Sutsi Satsi

- liikuntaleikki

- erään oppilaan toive

- toistetaan ohjeet CD:ltä

5. Lumihutale- laulu

- teemoina soolo ja tutti

- kerrotaan mitä soolo ja tutti tarkoittavat ja piirretään ne taululle

- **9. kerta (27.1.2010)**

1. Alkulaulu
 - kantele
2. Keho käyntiin
 - liikuntaleikki
3. Koska luistellaan- laulu
 - ensin laulaen, sitten laulaen ja leikkien
4. Fröbelin palikat CD:ltä
 - liikuntaleikki
 - kuuntelu → mitä seuraavaksi tapahtuu?
5. Kirppu ja Härkä- laulu
 - teemat: hiljaa/kovaa
 - liikkuen ”pienesti kuin kirppua” ja ”suuresti kuin härkä”
6. Loppulaulu

- **10. kerta (3.2.2010)**

1. Alkulaulu
2. Pähkinänsärkijä- marssi
 - liikuntaleikki
 - kun musiikki lakkaa, lapset pysähtyvät ja heitä pyydetään tekemään joku liike
3. Pakkasaamuna paleltaa
 - laululeikki
 - lapset piirissä
 - johdatus seuraavaan leikkiin
4. Tossu ja sukka
 - osoittautui lasten suureksi suosiksi
5. Musiikkimitalien jako
 - jaetaan kaikille ryhmän lapsille mitalit
6. Loppulaulu
 - yhteisten tuokioiden päätteeksi käytössä ollut soittorasia jää lapsille muistoksi koululle

1. Minkälaista palautetta antaisit meille ryhmän ohjaamisesta?
2. Kehittämisehdotuksia ohjaukseen?
3. Minkälaista palautetta antaisit meille musiikkituokioiden sisällöstä?
4. Kehittämisehdotuksia musiikkituokioiden sisältöön?
5. Minkälaista palautetta antaisit meille suhtautumisestamme oppilaisiin?
6. Minkälainen kokemus sinulle jäi kokonaisuudessaan pitämistämme musiikkituokioista?

7. Oletko saanut tuokioistamme uusia työvälineitä, joita voisit hyödyntää musiikinopetuksessa jatkossa?
8. Aiotko käyttää työssäsi jotain menetelmää tai työvälinettä, joita käytimme musiikkituokioissamme? Mitä?
9. Ovatko musiikkituokioilla käyttämämme menetelmät sovellettavissa musiikin opetukseen koulussa?
10. Ovatko pitämämme musiikkituokiot olleet hyödyllisiä opetuksen kannalta?
11. Onko vielä jotain, mitä haluaisit meille sanoa?

Lumiukko- laululeikki**Laulu:**

”Viisi lumiukkoa muhkeaa, hiilisin silmin tuijottaa. Aurinko kirkas paisteellaan saa niistä yhden sulamaan.

Neljä lumiukkoa muhkeaa, hiilisin silmin tuijottaa. Aurinko kirkas paisteellaan saa niistä yhden sulamaan.

Kolme lumiukkoa muhkeaa, hiilisin silmin tuijottaa. Aurinko kirkas paisteellaan saa niistä yhden sulamaan.

Kaksi lumiukkoa muhkeaa, hiilisin silmin tuijottaa. Aurinko kirkas paisteellaan saa niistä yhden sulamaan.

Yksi lumiukko murheissaan hiilisin silmin tuijottaa. Aurinko kirkas paisteellaan saa niistä senkin sulamaan”

Leikki:

1. Näytetään sormilla, kuinka monta lumiukkoa on.
2. Näytetään käsillä muhkeaa vatsaa
3. Muodostetaan sormilla renkaat silmien ympärille
4. Piirretään käsillä aurinko ilmaan
5. Heilautetaan kädellä ”pois” kun lumiukkoa sulaa
6. Viimeinen säkeistö muuten samoin leikittynä, mutta murheissaan → pyyhitään itkua silmäkulmista